

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Bakalářské práce

Drobná církevní architektura v rozvoji venkova

Jan Střeščík

© 2016 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jan Střeštík

Veřejná správa a regionální rozvoj

Název práce

Drobná církevní architektura v rozvoji venkova

Název anglicky

Minor Church Architecture in rural development

Cíle práce

Zjistit, zda se vlastníci pozemků starají o památky tak, jak jim to ukládá zákon.

Metodika

Terénní výzkum ve vybraném regionu za účelem evidence památek a zjištění jejich aktuálního stavu, podle stupnice zachovalosti, topografická orientace, provést fotodokumentaci, vizuální obhlídka v terénu (památek a jejich okolí)

Hypotéza: Zda se vlastníci starají nebo nestarají o památky.

Současně budou navržena opatření k zajištění opravy s vyčíslením nákladů (podle ceníku) a uvedení finančních fondů, ze kterých bude možné je financovat.

Doporučený rozsah práce

30-40 stran

Klíčová slova

Drobná církevní stavba, boží muka, kaple, kříže, financování památek, ochrana památek

---

Doporučené zdroje informací

- DAVID, Petr; SOUKUP, Vladimír. (2002) 777 kostelů klášterů kaplí. Vyd.1. Praha: Tiskárna Libertas, a.s . 374 s. ISBN 80-7011-708-7
- HÁJEK, Tomáš; BUKAČOVÁ, Irena. (2001) Příběh drobných památek: Od nezájmu až k fascinaci. Vyd.1. Praha : Studio JB, 142s. ISBN 80-900903-9-7
- HANZL, Zdenek; GÁBA, Zdeněk, PROCHÁZKA, Lubomír; SEDLICKÁ, Kateřina; SLOUKA, Jiří; TRAXLER, Jiří. (2003) Kámen v rukodělné výrobě českého venkova. Vyd.1. Praha: NLN, s.r.o., 264 s.,ISBN 80-7106-536-6
- KOL. (2007) Kamenné kříže Čech a Moravy. Cheb: Tisk Skyepress, 204 s.
- PEK, Tomáš.(2009) Stavební památky – Specifika přípravy a financování jejich obnovy, údržby a provozu. Vyd.1. Praha : Wolters Kluwer ČR, 216 s. ISBN 978-8 0-7357-462-8
- ROZEHNALOVÁ, Eva; TOMŠÍKOVÁ, Marie.; kolektiv. (1995) Církevní stavby. Vyd.1. Brno: ÚÚR Brno, 168 s. ISBN 80-85124-48-3

Předběžný termín obhajoby

2015/16 LS – PEF

Vedoucí práce

PhDr. Miroslav Polišínský, CSc.

Garantující pracoviště

Katedra humanitních věd

Elektronicky schváleno dne 30. 10. 2015

doc. PhDr. Michal Lošťák, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 10. 11. 2015

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 23. 11. 2015

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Drobná církevní architektura v rozvoji venkova" jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autor uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 14.3.2016

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval panu PhDr. Miroslavu Polišenskému, CSc., který mi poskytl cenné rady a odborné připomínky při vedení práce. Dále bych chtěl poděkovat paní Miloslavě Melounové z odboru rozvoje města Havlíčkův Brod, která mi byla oporou při ohledání památek.

Drobná církevní architektura v rozvoji venkova

Souhrn

Bakalářská práce se zabývá problematikou spojenou s aktuálním stavem drobné církevní architektury. Hlavním cílem práce je na základě provedeného výzkumu zhodnotit, zda se vlastníci ve správním území obce s rozšířenou působností Havlíčkův Brod starají o drobnou církevní architekturu tak, jak jim to ukládá zákon. V první části jsou objasněny jednotlivé kapitoly spojené s péčí o drobnou církevní architekturu na základě studia odborné literatury. Podklady získané v teoretické části poslouží pro zpracování praktické části. Druhá část obsahuje charakteristiku vybraného místa výzkumu, eviduje stav nalezené drobné církevní architektury pomocí metody nezúčastněného pozorování a pro komunikaci s majiteli je užita metoda dotazování pomocí polostandardizovaných rozhovorů. Obsah závěrečné části práce zpracovává návrhy k zajištění oprav dle stupnice zachovalosti a nalezení vhodného způsobu financování. Tyto návrhy jsou doplněny o vyčíslení nákladů oprav dvěma společnostmi s restaurátorským povolením.

Klíčová slova:

Drobná církevní stavba, boží muka, kaple, kříže, financování památek, ochrana památek

Minor Church Architecture in rural development

Summary

The bachelor thesis is exploring the issues connected with the current state of Minor Church Architecture. The main goal of the thesis is to evaluate, on the basis of practical research, whether the owners in the administrative territory of the Havlickuv Brod municipality are maintaining the Minor Church Architecture according to the specifications of the law. The first part is describing the particular chapters connected with the maintenance of Minor Church Architecture, based on the research of professional literature. These materials, obtained in the aforementioned theoretical part of the body of the work, are used during the practical part of the work. The second part of the body of the work contains the characteristics of the chosen site of research, notes the actual state of the located Church Architecture using the method of uninvolved observation. Communication with the owners occurred as well, via the method of semi-structured interviews. The content of the last part of the body of the work is processing various proposals of repair, taking into account the level of preservation and methods of obtaining the funds necessary to perform the repairs. These proposals also contain price estimates provided by two companies holding a license to perform restoration works.

Keywords:

Minor church architecture, wayside cross, chapel, cross, financial support, care of architectural buildings

Obsah

1	Úvod	10
2	Cíl práce a metodika	11
2.1	Cíl práce	11
2.2	Metodika	11
3	Teoretická východiska	12
3.1	Význam drobné církevní architektury v krajině	12
3.2	Historie drobné církevní architektury	13
3.3	Výstavba a účel	13
3.3.1	Kříže	14
3.3.2	Boží muka	14
3.3.3	Kapličky	15
3.3.4	Smírčí kameny	15
3.4	Právní rámec	16
3.5	Restaurování	17
3.5.1	Základní pravidla při opravě	17
3.5.2	Harmonogram oprav	18
3.6	Financování	20
3.6.1	Dotační programy Ministerstva kultury ČR	20
3.6.2	Dotační programy Ministerstva pro místní rozvoj ČR	22
3.6.3	Dotační programy kraje Vysočina	23
3.6.4	Evropské fondy	24
3.6.5	Alternativní možnosti financování	25
4	Vlastní práce	26

4.1	Cíl.....	26
4.2	Metoda.....	26
4.3	Charakteristika zkoumaného správního území Havlíčkova Brodu.....	28
4.3.1	Výdaje na obnovu drobné církevní architektury.....	29
4.3.2	Církevní cítění v regionu vzhledem ke krajině.....	31
4.4	Data z výzkumu.....	33
4.4.1	Poloha drobné církevní architektury.....	33
4.4.2	Rozhovory s vlastníky pozemků.....	33
4.4.3	Zhodnocení stavu drobné církevní architektury	34
5	Vlastní výsledky a doporučení	37
5.1	Shrnutí výsledků.....	37
5.2	Návrhy na zlepšení.....	38
6	Závěr.....	40
7	Seznam použitých zdrojů	41
8	Přílohy	47

1 Úvod

Drobná církevní architektura se vyskytuje na celém území České republiky, často na sebe upozorní na zajímavých místech. První popisné zmínky lze na našem území zařadit do 19. století. Tehdy vznikaly vědecké soupisy, ty byly pro svoji složitost upraveny v zákony, v nichž byl tento pojem ukotven. Drobná církevní architektura vždy plnila důležitý náboženský účel a záhy i topografický, památka tvořila důležitý orientační bod, využívaný jako mezník mezi dvěma pozemky apod. Na základě obětavosti místních skupin občanů, díky kterým se dochovala evidence, je dnes možnost tyto drobné stavby nalézt nebo alespoň vědět o jejich záznamech, které byly v období totality systematicky likvidovány. Minulý režim upřednostňoval zprůměrnění venkova a osud drobné církevní architektury byl tímto skutečně ohrožen. Po roce 1989 se situace zlepšila, řada dobrovolníků a místních nadšenců začala ve velkém množství s opravami. Tato první vlna přispěla díky aktivitám jednotlivců, občanských sdružení a obcí k oživení kulturního povědomí na venkově.

Některé iniciativy se snaží pomocí různých průvodců, které nabízí v informačních centrech, nebo s využitím médií podpořit existenci drobné církevní architektury, a vzbudit tak i zájem vlastníků pozemků, na nichž se památka vyskytuje. V současné době je zájem o kulturní dědictví celkově větší, než tomu bylo dříve, převážně proto, že jsou památky často spojovány s kulturními akcemi a obnovou zapomenutých tradic v daném regionu.

Z časového hlediska se jedná o dlouhodobý zájem jednotlivců i skupin udržet stav památek na úrovni, která je v souladu se zákonem o památkové péči. Jedná se o pomalejší růst, v rámci něhož je hledána identita poznávání a tradic regionu. Význam drobné církevní architektury a povědomí o ní jsou chápány na úrovni obcí, krajů, státu i Evropské unie, stejně jako neziskových organizací, které nabízejí velké množství finančních prostředků v podobě dotací, programů, grantů, popřípadě sbírek, jež mohou být čerpány při obnově těchto staveb.

Zájem o drobnou církevní architekturu nebyl nikdy masovou záležitostí, i dnes se stále jedná o skupiny nadšenců nebo profesionální restaurátory, kteří se touto problematikou zabývají.

Tato práce je příspěvkem k záchraně drobné církevní architektury pro budoucí generace.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Hlavním cílem práce je na základě provedeného výzkumu zhodnotit, zda se vlastníci ve správním území obce s rozšířenou působností Havlíčkův Brod starají o drobnou církevní architekturu tak, jak jim to ukládá zákon.

Dílčí cíle:

- zpracování teoretických východisek k dané problematice,
- charakteristika zkoumaného správního území Havlíčkova Brodu,
- tvorba datové části s využitím metody terénního výzkumu a osobních rozhovorů,
- zhodnocení výsledků a návrhy na opravu.

2.2 Metodika

První část práce je vypracována na základě studia odborné literatury na zvolené téma drobná církevní architektura, hlavním zdrojem jsou převážně odborné knihy, podpůrné materiály k financování a právní normy. V teoretické části je objasněna historie a typologie drobné církevní architektury, na ně navazují právní normy, postupy při restaurování a možnosti financování oprav.

Ve druhé části jsou využity poznatky získané z teoretické části a sběrem dat z výzkumu. Ohledání zkoumaného území je provedeno metodou terénního výzkumu pomocí techniky nezúčastněného pozorování. Ta zaznamenává topografickou orientaci památky a její stav prostřednictvím fotodokumentace a vizuální obhlídky okolí. Měřítkem pro určení stavu stavby je stupnice hodnocení výborný – dobrý – ohrožený – kritický. Další data pro výzkum jsou získána pomocí metody rozhovorů s vlastníky pozemků, na kterých se drobná církevní architektura vyskytuje. V polostandardizovaných rozhovorech jsou kladeny otevřené i uzavřené otázky týkající se historie, aktuálního stavu a možností financování památky. Seznam otázek je uveden v příloze číslo 4. Navržená opatření jsou zaměřena na konkrétní památky ve správním území obce Havlíčkův Brod, které jsou v ohroženém stavu. K nim jsou připojeny případné restaurátorské zprávy podle ceníku platného v dané oblasti.

3 Teoretická východiska

Teoretická východiska čerpají z prací širokého spektra autorů zabývajících se tématem drobná církevní architektura. V práci jsou objasněny pojmy drobná církevní architektura (dále jen DCA), boží muka, kříž, kaplička, smírčí kříž, restaurování, právní normy, financování.

3.1 Význam drobné církevní architektury v krajině

Drobnou církevní architekturou jsou nejčastěji míněny boží muka, křížky, kapličky a smírčí kříže. Jejich výskyt v krajině působí natolik nenuceně, že tím krajina není narušena, spíše naopak. Tyto stavby tvoří s okolní krajinou tak úzké pouto, že každá jejich ztráta nebo zničení jsou nevratné. Je tím také narušen celkový pohled na krajinu (Hájek, Bukačová, 2001, s. 10, 11). DCA v přírodě tvoří zajímavý prvek, posvátné místo, které k sobě přitahuje jak turisty, tak místní obyvatele. U těchto objektů se mohou pravidelně konat slavnosti, bohoslužby, setkání, které naplňují existenciální smysl lidí a vytvářejí mezi nimi vazby. Mají velkou schopnost region zviditelnit a zvýšit jeho hodnotu (Hájek, Bukačová, 2001, s. 114). Církevní architektura byla vždy úzce spjata s krajinou a dodávala jí také náboženský význam. Hlavně křesťanství v krajině tímto způsobem zanechalo velké množství nejrůznějších symbolů a podepsalo se na stylu architektury staveb (Vokolek, 2014, s. 11).

Při dnešních průzkumech je velmi obtížné dohledat potřebné materiály k evidenci. Písemné zmínky byly často zničeny nebo se z nich podařilo dochovat pouze minimální část. Drobné církevní stavby bývají obestavěny budovami anebo jsou přímo na rušných místech, kde jejich historický význam není vyzdvižen (Tomíšková, Rozehnalová, 1995, s. 118). Na jejich stav může mít také vliv použití materiálů, které neměly takovou kvalitu a trvanlivost. Po dobu své existence jsou ničeny změnami povětrnostních podmínek, změnou ovzduší a na některých místech zvýšenou dopravní situací (Nusek, 2001, s. 8). Pokud má zůstat panenská krajina se svojí DCA, je zapotřebí o tento přirozený celek dbát a propagovat význam zachovalých úkazů z dob minulosti. Zviditelnění těchto míst pomůže zvýšit atraktivitu regionu, posílí rozmanitost služeb i zaměstnanost a prosperitu v dané oblasti (Karásek a kol., 2010, s. 80).

3.2 Historie drobné církevní architektury

Do roku 1945 se počet drobných církevních staveb na území českých zemí celkově navyšoval. Od tohoto roku do roku 1989 jich bylo zničeno více než v době josefínských reforem. Větší škodu napáchaly pouze husitské války. Celých 40 let se minulý režim nestaral o jejich stav, o způsobu financování oprav ani nemluvě. Při devastaci DCA se na její historickou hodnotu vůbec nedbalo. Nejvíce se jednalo o kříže, kapličky, boží muka, kaple i velké kostely. Bohužel za tuto dlouhou dobu česká společnost přišla o řadu významných památek špičkové architektonické hodnoty (Valenčík, 2006, s. 5).

Období 1948-1989 (vláda KSČ)

Náboženství bylo u nás od roku 1948 vládnoucím režimem vnímáno jako tmářství. Ateistická vládnoucí strana vedla boj s věřícími, často docházelo k pronásledování a šikanování těch, kteří se církevní stavby snažili opravovat a udržovat. Často se hledaly nesmyslné důvody pro to, aby mohly být církevní objekty zničeny a vymazány z mapy. Mnoho škod bylo napácháno na území mimo obce, z důvodu kolektivizace pozemků, kdy byla jejich přítomnost nežádoucí. Trosky DCA často lidé využívali jako stavební materiál pro svoji potřebu.

Polistopadová situace 1989

Změnou politické situace po roce 1989 se výrazně posílila snaha o záchranu DCA. Od roku 1989 byly opraveny tisíce drobných staveb, avšak toto číslo zdaleka nepokrývá všechny. To nezávisí jen na tom, jak se k problému postaví místní obyvatelé, ale také celá společnost. Rozšíření povědomí o DCA ve společnosti může zachránit nejen další historický skvost (Valenčík, 2006, s. 11).

3.3 Výstavba a účel

Autory DCA motivovala k výstavbě zbožnost, ale též ukázka vlastní dovednosti. Věřili také, že čím více sakrálních staveb bude na určitém místě, tím větší úrodu přinesou do kraje (Langrová, Tima, 2010, s. 3). Symbolika Krista a dalších svatých se objevuje v přírodě na kamenných křížích, sochách, božích mukách a zvoničkách jako připomínka biblického učení o seslání božích zástupců na zemi (Pavlincová, 1994, s. 202). DCA hrála v historii důležitou roli, často se její výskyt pojí s určitou událostí v dané oblasti nebo

místě. Obvykle splňovala nějaký účel a vázal se k ní nějaký příběh. Většinou se do výstavby zapojovala příslušná obec, často díky motivaci a významu se přidali sousedé a společnými silami začali budovat. Někteří bohatí sedláci takto stavěli na vlastním pozemku nebo podél cest, například ke hřbitovu (Hanzl, 2003, s. 191).

3.3.1 Kříže

Kříž je na českém území vnímán jako symbol a věroučný klíč, který je úzce spjat s křesťanstvím. Na křížích se nejčastěji setkáme se znázorněním ukřižovaného Krista. Pod ním se dále objevují nejrůznější formulace nebo různá hesla. Kříže se zpočátku vyráběly ze dřeva, vznikaly skvostné a majestátní kříže, jejichž výroba nebyla tolik finančně a časově nákladná. Také v době josefinských reforem, v období velké chudoby bylo většinou použito dřevo jako nejvíce dostupný materiál, jinak jsou kříže také železné a kamenné. (Hájek, Bukačová, 2001, s. 56, 57).

3.3.2 Boží muka

„Drobné zděné objekty velmi malého půdorysu, vertikálně cloněné, architektonicky různorodě řešené. Převážně jsou typickým projevem lidového umění. I když jsou časté i v zastavěném území, jsou charakteristickým prvkem a znamením české a moravské krajiny“ (Tomíšková, Rozehnalová, 1995, s. 117).

Boží muka většinou znázorňovala umučeného Ježíše Krista, obvykle s trnovou korunou. Dále se objevovaly náměty se čtrnácti svatými pomocníky a Pannou Marií. Většinou se jednalo o kamenné sloupy s vytesanými slovy nebo obraz znázorňující umučení Spasitele. Nápis byly ovlivněny lidovou poezií, která se používala v běžné komunikaci. Obrazy a texty vybízely k zastavení a modlitbě (Hájek, Bukačová, 2001, s. 58, 59). Znázorňovaly tragické události, například výskyt morové epidemie, nebo naopak výraz obecných díky (Macek, Rous, 1993, s. 61). Stavba božích muk vyžadovala kameníky, tesaře. Boží muka byla budována od pozdní gotiky přes renesanci až po baroko v 19. století. Pro období gotiky je charakteristická mohutná velikost. Boží muka se nejvíce budovala podél cest a vyskytovala se v ustálených typech. Hojně vyskytovaným tvarem byla kaple se stříškou, která ukončovala horní část a kryla i reliéf. V 17. století se počaly objevovat nové techniky výstavby. Objevuje se stlačený oblouk a celková konstrukce je více zaoblena, drobnější a zdobnější. V barokním slohu na počátku 18. století byla boží muka obdařena zdobenými

částmi a byl přidán také nový prvek, procesní oltář¹, který se hojně vyskytuje v Bavorsku. Na konci 18. století se začínají objevovat sloupky, voluty² a segmentový oblouk (Hájek, Bukačová, 2001, s. 60, 61).

3.3.3 Kapličky

„Velmi jednoduché stavební objekty v zastavěném území obcí, stejně i v krajině. Půdorysná plocha vnitřního prostoru je omezena na několik metrů čtverečních, vybavení je minimální.“ (Tomíšková, Rozehnalová, 1995, s. 117)

Jedná se o menší stavbu, která může mít tvar čtverce, kruhu i oválu a je završena stříškou, obvykle jehlanovou, nebo cibulovou bání. Umístění kaplí bylo vždy na významnějším místě a konaly se zde církevní obřady. Většina kapliček vznikla v období baroka avšak za vlády Josefa II. začala jejich postupná devastace a často byli zneužity jako stavební materiál v blízkých osadách. Kaple se vyskytují na neobvyklých místech, například na skalách (Hájek, Bukačová, 2001, s. 62, 63).

3.3.4 Smírčí kameny

Smírčí kameny jsou také často nazývány smírčí kříže a obvykle bývají vyrobeny z jednoho kusu kamene, který je rozdílný na základě požadavků autora (Kamenné kříže Čech a Moravy, 2007, s. 11). Největší výskyt těchto kamenů na území České republiky je v severní části Čech a Moravy. Při zkoumání vzájemné polohy jednotlivých křížů lze usoudit na určitý cit pro jejich rozmístění v krajině (Muzeum Aš, 2007, s. 20, 21).

„Postavení kamenného kříže bylo projevem kajičnosti, zcela jistě ne právní sankcí. Byl to obyčej jiného řádu. Skutečnost, že se s ním setkáváme ve smírčích smlouvách, nesmí mýlit. Smírčí proto, aby se obě strany domluvili, strana oběti a strana viníka, například vraha“ (Muzeum Aš, 2007, s. 19).

Autoři na křížích často vytvářeli nejrůznější ornamenty, například obraz kříže, zbraně nebo text s datem. Už podle struktury opracování kamene lze usoudit, zda se jedná o práci uměleckého sochaře. Období, kdy se kříže začaly vyskytovat, nelze přesně určit. Odhaduje

---

¹ Církevní objekt pod širým nebem, různě zdobený pro účel například bohoslužeb (Blažiček, 1962).

² Spirálový závit, motivy různých výzdobných systémů, esové útvary na štítu barokového domu nebo lidové stavení (Blažiček, 1962)

se 14. až 15. století, bohužel kvůli erozi jsou mnohé detaily na křížích již ztraceny (Muzeum Aš, 2007, s. 13).

3.4 Právní rámec

Vlastník DCA má povinnost se o stavbu starat, pokud toho není schopen či k tomu není ochoten, je možné tuto údržbu převést na jinou osobu na základě písemného souhlasu vlastníka. Stěžejním bodem před opravou či renovací je určení toho, kdo má vlastnické právo. Od tohoto bodu se dále odvíjí možné financování pomocí různých grantů či jiné podpory (Skalíková, 2012, s. 11).

Stát pečuje o kulturní památky pro zachování kulturního dědictví lidstva, svědectví jeho dějin, právě pro jeho nenahraditelnost a význam pro příští generace. Pro zachování přirozeného prostředí je třeba vyhnout se budování objektů, jako jsou například solární elektrárny nebo nevhodné moderní stavby v bezprostřední blízkosti DCA, které narušují estetický vzhled krajiny (Profil Kraje Vysočina, 2014).

Oblast ochrany památek upravuje zákon č. 20/1987 Sb. o státní památkové péči ze dne 30. března 1987 v platném znění. Tento zákon má celkem 5 částí, dále je doplněn přechodnými ustanoveními a přílohami:

- *„Část první - Základní ustanovení*
- *Část druhá - Péče o kulturní památky*
- *Část třetí - Archeologické výzkumy a nálezy*
- *Část čtvrtá - Orgány a organizace státní památkové péče*
- *Část pátá - Opatření při porušení povinnosti"*

Zákon upřesňuje, jak by měl stát nakládat s movitými a nemovitými subjekty, které mají historickou hodnotu v rozvoji kultury a vědy a v neposlední řadě přínos v podobě tradic.

Pro úplné znění zákona 20/1897 Sb. je možno navštívit internetové stránky Ministerstva kultury České republiky (Ministerstvo kultury ČR, 2015).

3.5 Restaurování

Mezi hlavní úkoly památkové péče patří zabezpečování stavu památek. Ty byly vystaveny nepříznivým podmínkám minulého režimu, kdy nedocházelo k pravidelné péči (Štorm, 1965, s. 5).

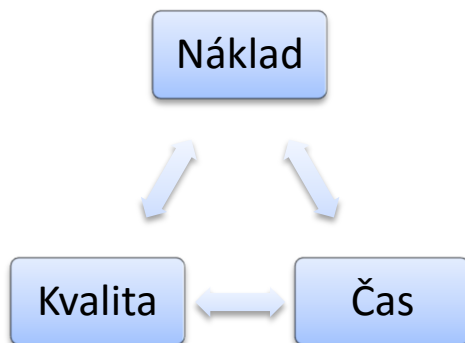
„Tyto stavby je nezbytné konzervovat a opravovat podle potřeb jejich stavební povahy, se základním cílem uchování maxima původních konstrukcí, detailů a výzdoby. Mnohé obnovovací práce jsou pracemi, vyžadujícími účast restaurátora a podle toho je nutné akci zajistit“ (Kučová, 1999, s. 112).

3.5.1 Základní pravidla při opravě

Základní princip je následně vysvětlen na schématu 1. Jsou to obecné zásady, které se uplatňují i pro jiné projekty.

V případě nižších dostupných finančních zdrojů je třeba se spokojit s horší kvalitou či delší dobou trvání obnovy. Při zajištění vyšší kvality se počítá s vyššími náklady. Při přípravě stavební obnovy, ale i při případě DCA platí obecné procesní pravidlo, kterým je hierarchický rozhodovací postup.

Schéma 1 Pravidla při obnově

Zdroj: Pek (2009)

Velice důležitým aspektem jsou finanční zdroje. Od tohoto aspektu se dále odvíjí celý průběh opravy. Pokud je na opravu méně peněz, daná stavba nebude provedena v potřebné kvalitě a prodlouží se doba samotné realizace. Jestli jsou větší nároky na kvalitu, je třeba počítat i s několikanásobně vyšším rozpočtem. Obecně platí ustálená pravidla, jak při takovém projektu postupovat, aby se zamezilo pozdějším problémům:

- od celku k detailu,
- od hrubého odhadu k zpřesnění kalkulace,
- od nižších nákladů k vyšším nákladům přípravy.

Pro výstavbu nebo opravu platí obecný postup, který je třeba mít důkladně promyšlený. Každý následující krok počítá s tím, že ty předešlé už jsou splněny.

1. Identifikace potřeby
2. Příprava projektu
3. Realizace projektu
4. Užívání
5. Vyhodnocení

3.5.2 Harmonogram oprav

Ke správnému využití a rozvržení času při restaurátorské činnosti se používají síťové grafy a časové harmonogramy výstavby. Před samotným zahájením opravy je třeba najít a určit kritické cesty a provést důkladnou přípravu, zjistit rozsah oprav a obeznámit se se všemi předpokládanými problémy. Na základě těchto úkonů se DCA náležitě ocení a vytvoří se položkový rozpočet. Pomocí harmonogramu výstavby probíhá současné financování celého projektu (Pek, 2009, s. 122–125).

Upřesnění principu obnovy drobné církevní architektury

Nejprve je nutné zjistit, jakou kulturní hodnotu přináší drobná církevní stavba pro společnost. Vše je nutné zaevidovat, odborně popsat a dokládat reálnými fakty. DCA by se dále měla zajistit tak, aby byla zachována její historická hodnota. Z hlediska financování se postupuje zcela jinak, než je tomu u běžné stavby. Vstupem do Evropské unie se otevřel nový zdroj financování, který ovšem vyžaduje důkladnou dokumentaci. Kvůli striktním pravidlům a velkému množství žádostí probíhá u rozsáhlých projektů projektová a předprojektová dokumentace (Pek, 2009, s. 127).

Náklady na provoz a finance u stavební památky

Existuje několik specifíků, která jsou pro opravu ekonomicky klíčová. Realizace je silně závislá na ročním období a teplotě. Pokud se jedná například o zednické práce, je toto kritérium nejdůležitější. Jednotlivé pracovní úkony musí být splněny v určitém pracovním

plánu. Mohlo by dojít například k neúplnému vyschnutí malty nebo k podmáčení a zhroucení, celá stavba by mohla být ohrožena a termín dokončení by se prodloužil. Každé místo, kde se vyskytuje objekt k restaurování, má specifickou vlhkost a teplotu. Také s tímto je nutné počítat a přizpůsobit tomu i např. směs malty nebo materiál jako cihly, odolný typ dřeva.

Při výměně nebo opravě nejrůznějších tesařských, popřípadě truhlářských částí se dbá na to, aby byl použit stejný typ dřeva. Dříve bylo dřevo ručně opracované například podle let, a tak byla zvýšena jeho životnost, dnes při strojovém zpracování často dochází k jeho pozdější deformaci. Důležité je, aby bylo dřevo stálé, proto je běžné nechat tento materiál správně vyzrát.

Ruční zpracování kovu je vhodné u výroby křížků, jedná se však o velice nákladný proces, jak časově, tak hlavně finančně. Obnova různých kamenných podstavců nebo nová výstavba může být velký problém. Druh kamene, který byl dříve použit, často dnes není možné sehnat kvůli uzavření lomů nebo proto, že byl kámen dopraven z neznámého místa (Pek, 2009, s. 132–134).

DCA se nachází většinou daleko za dobou své původně plánované životnosti. Často prošla mnoha haváriemi, stavebními změnami a úpravami. Změnilo se prostředí, v němž se nachází. Většinou není mnoho informací o tom, co se s ní za dlouhou dobu její existence dělo, a i když jsou některé údaje k dispozici, je těžké je interpretovat (Pek, 2009, s. 141).

Vstupní a výstupní průzkum

Každý stavebně-historický průzkum slouží i jako inspekční protokol, do něhož jsou zanášeny jednotlivé změny. Pomocí inspekčního protokolu je možné sledovat probíhající úpravy. Je tedy užitečným nástrojem k zaznamenávání péče vyplývající ze zákona.

Počáteční inspekce by měla obsahovat rozpis častých a opakovaných oprav a seznam akutních a zabezpečovacích oprav. V případě nutnosti by inspekce měla také vytyčovat podněty pro budoucí odborné vyšetření. Obsah inspekčního protokolu by neměl být pouze souborem dat, ale měl by mít vypovídací schopnost fungovat v souvislostech a určit možné nestandardní projevy stavby (Pek, 2009, s. 143).

Výsledek inspekčního protokolu by měl mít určitý logický rámec rozdělený na vady a procesy, a to pomocí následujících pracovních kategorií:

- bezprostřední opravy – slouží k zabezpečení stavu, zhrozí zničení,
- akutní opravy – zastavení rozpadu,
- nutné opravy – preventivní opravy,
- vynucené opravy – drobné opravy.

Podoba konečného protokolu by měla obsahovat údaje z první provedené inspekce a kompletní údaje o plánech a projektech. Toto evidování veškeré dokumentace je časově velmi náročné a v průběhu procesu nemusí vést přímo k cíli (Pek, 2009, s. 144, 145).

3.6 Financování

K získání finančních prostředků, jako jsou různé granty a dotace pro DCA, vede více cest. Jedna z možností je využití celostátně platných dotačních programů Ministerstva kultury ČR. Další možností jsou dotační programy v jednotlivých krajích, které schvaluje krajské zastupitelstvo. Jiným zdrojem financování obnovy může být program Ministerstva pro místní rozvoj ČR Program obnovy venkova, popřípadě evropské fondy. Financováním obnovy kulturních památek se zabývají i neziskové organizace a nadace, které se pomocí různorodých programů snaží poskytnout pomoc tam, kde například menší obce nebo soukromníci na větší dotace nedosáhnou.

3.6.1 Dotační programy Ministerstva kultury ČR

Ministerstvo kultury podle § 16 odst. 2 zákona o státní památkové péči umožňuje čerpání financí na obnovu kulturních památek, i těch, které patří do seznamu UNESCO. Vypisují se jednotlivé dotační tituly, jež si žadatelé vyberou a mohou z nich čerpat prostředky. Stát vede kontrolu dotací a účetnictví, které jsou od sebe oddělené. Celkem existuje 6 specializovaných programů. V bakalářské práci jsou vybrány stěžejní programy vztahující se k tématu.

- *Program záchrany architektonického dědictví*

Tento program umožňuje čerpání příspěvků na obnovu památek, které mají vysokou hodnotu z pohledu architektonického dědictví.

- *Havarijní program*

Pomocí této dotační podpory se zajišťuje financování oprav v urgentních případech, například havarijní stav střech a nosných konstrukcí. Žádosti na ministerstvo kultury se podávají prostřednictvím Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště. Pro Kraj Vysočina je tímto místem Telč.

- *Program regenerace městských památkových rezervací a městských památkových zón*

Tato podpora umožňuje čerpat prostředky na obnovu památek vyskytujících se bezprostředně v centrech měst. Peníze jsou čerpány na základě vypracovaného programu regenerace a na opravě se finančně podílí město zároveň s vlastníkem. Žádosti se podávají u příslušné obce s rozšířenou působností (Městský úřad Havlíčkův Brod, Chotěboř, Světlá nad Sázavou), obec má povinný procentuální podíl na financování obnovy kulturní památky.

- *Program péče o vesnické památkové rezervace, vesnické památkové zóny a krajinné památkové zóny*

Tato dotace poskytuje příspěvky pro kulturní památky, které se nacházejí přímo v památkových zónách.

- *Program restaurování movitých kulturních památek*

Využití tohoto programu umožňuje čerpat prostředky na obnovu movitých kulturních památek, popřípadě výtvarných děl, která slouží například pro kulturní či výchovně-vzdělávací účely, jako jsou boží muka nebo kaple.

Žádosti se podávají prostřednictvím Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště. Pro Kraj Vysočina je tímto místem Telč.

- *Program Podpora obnovy kulturních památek prostřednictvím obcí s rozšířenou působností*

Program financuje tu DCA, která se vyskytuje mimo památkové rezervace a není ve vlastnictví České republiky. Cílem programu je efektivní podpora obnovy

kulturních památek České republiky. Jedna z podstatných informací je, že vlastník se musí finančně podílet minimálně 10 % nákladů z celkové částky. Minimální výše dotace je 50 000 Kč. Na danou DCA nelze poskytnout dotaci dvakrát během jednoho roku.

Žádosti se podávají u příslušné obce s rozšířenou působností (Městský úřad Havlíčkův Brod, Chotěboř, Světlá nad Sázavou), o přidělení příspěvku rozhoduje MK ČR (Ministerstvo kultury ČR, 2015).

3.6.2 Dotační programy Ministerstva pro místní rozvoj ČR

- *Program obnovy a rozvoje venkova*

Cílem toho programu je podpora obnovy a rozvoje venkovských obcí. Při financování program počítá s určitou spoluprací s obcí. Program je rozdělen na celkem 5 dotačních titulů. DCA se zabývá bod číslo 4.

Podpora obnovy drobných sakrálních staveb v obci.

O dotaci může požádat obec s maximálním počtem obyvatel do 3 000. Obec musí mít zpracovaný a schválený strategický rozvojový dokument. O dotaci nemůže požádat právnická osoba. Dotační titul číslo 4 umožňuje čerpat finance pouze tam, kde se nejedná o kulturní památku a stavba náleží do majetku obce. Dále se památka musí nalézat v katastrálním území obce, jedná se například o:

- kapli, kapličku, márnici,
- socha,
- boží muka, kříž,
- úprava nejbližšího prostranství v okolí drobných sakrálních staveb.

Obec může využít finanční podporu pro jednu i více památek DCA. Dotace je poskytována až do výše 70 % skutečně vynaložených uznatelných nákladů akce. Dolní limit dotace na jednu akci činí 40 000 Kč. Horní limit dotace na jednu akci činí 300 000 Kč (Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2015).

3.6.3 Dotační programy kraje Vysočina

Kraj Vysočina nabízí bohatý grantový a dotační systém. Jeho hlavním cílem je zlepšit péči o kulturní dědictví a podpořit obnovu kulturních památek. Nutná je však systematická spolupráce obcí, na jejichž katastrálních územích se stavby DCA vyskytují.

Účelem dotace je poskytnutí finančních prostředků na zpracování předprojektové dokumentace obnovy kulturních památek. Jedná se zejména o statické posudky, restaurátorské průzkumy, stavebně-historické průzkumy jednotlivých konstrukcí a objektů, archeologické výzkumy a další.

3.6.3.1 Grantové programy fondu Vysočiny

Pravidelné financování staveb DCA v Kraji Vysočina doplňují grantové programy. Důvod vzniku přinesla praxe – časté problémy a nedostatky v přípravě, zejména absence odborných posudků. Nárok na získání finančního prostředku mohou získat vlastníci kulturních památek velkého i malého rozsahu, které přinášejí zlepšení celému kraji.

- *Grantový program - Nemovité památky*

Podpora nemovitých památek v kraji

- *Grantový program - Restaurování movitých kulturních památek*

Podpora movitých památek v kraji

- *Grantový program - Nevyužívané památky*

Posouzení realizace projektů, zhodnocení efektivity

- *Grantový program - Diagnóza památek*

Zpracování dokumentace a průzkumů

- *Grantový program - Obnova památkově chráněných území*

Program na obnovu objektů, které nejsou kulturními památkami, ale jsou na chráněném území

- *Grantový program - Památky místního významu*

Program pro obnovu památek s významem na region

3.6.3.2 Koncepce Program rozvoje Kraje

Jedná se o program, který pomocí dílčích SWOT analýz vytváří důležité zázemí pro rozvoj kraje. Tato koncepce je klíčová v ohledu na kulturní dědictví, které podporuje. Návrh Programu rozvoje kraje se rozpracovává do několika fází.

Analytická část obsahuje profil Kraje Vysočina, podává analytické porovnání jednotlivých měst.

SWOT analýzu tvoří formální část, v níž jsou definovány problémy jednotlivých okruhů. Pomocí výstupů jsou určeny problémy řešící konkrétní témata. Význam slova SWOT je názorně vysvětlen pomocí 4 kategorií:

- silné stránky (S=strengths)
- slabé stránky (W=weaknesses)
- příležitosti (O = opportunities)
- hrozby (T = threats)

SWOT analýza obsahuje 5 prioritních oblastí. Oblasti kulturního dědictví přísluší část 5 Atraktivní kulturní a historické dědictví a cestovní ruch (Profil Kraje Vysočina, 2014).

3.6.4 Evropské fondy

IROP – revitalizace vybraných památek

Finanční podporu využívají programy hospodářské politiky a soudržnosti Evropské unie, jež se snaží vyrovnávat rozdíly mezi jednotlivými regiony členských států. Peníze tak lze dostat na nákladnější projekty. V současné době je aktuální program IROP, který však umožňuje získat dotaci na opravu při minimálních nákladech 5 mil. Kč, tudíž je pro DCA nevhodný. Dále neumožňuje čerpat finance fyzickým osobám nepodnikajícím. Tento program podporuje pouze památky zapsané na Seznam světového dědictví UNESCO a národní kulturní památky, kterými se tato práce nezabývá. Informace byla získána přímo od pracovníků IROP a jimi také potvrzena (Integrovaný regionální operační program, 2015).

3.6.5 Alternativní možnosti financování

Tato kategorie umožňuje využít dotace v rámci neziskových organizací nebo spolků. Na internetové stránce Propamátky.cz v sekci Financování je aktualizovaný seznam možných dotací pro celou Českou republiku nebo pro vybrané území. Různé soukromé nebo státní organizace tady vypisují finanční i poradenskou podporu na opravu DCA. Je zde dále mnoho užitečných rad, jak postupovat při získání dotace, a mnoho podpůrných dokumentů.

Aktuálně je možné využít grant z nadace VIA až do výše 40 000 Kč (Propamátky, 2015).

4 Vlastní práce

4.1 Cíl

Hlavním cílem práce je na základě provedeného výzkumu zhodnotit, zda se vlastníci ve správním území obce s rozšířenou působností Havlíčkův Brod starají o drobnou církevní architekturu tak, jak jim to ukládá zákon.

4.2 Metoda

V praktické části jsou využity poznatky získané z teoretické části a sběrem dat z výzkumu. Ohledání zkoumaného území je provedeno metodou terénního výzkumu pomocí techniky nezúčastněného pozorování, která zaznamenává topografickou orientaci, stav pomocí fotodokumentace a prostřednictvím vizuální obhlídky okolí. Základem pro určení stavu je stupnice hodnocení. Další data pro výzkum jsou získána pomocí metody rozhovorů s vlastníky pozemků, na kterých se architektura vyskytuje. V rámci polostandardizovaných rozhovorů jsou kladeny otevřené i uzavřené otázky týkající se historie, aktuálního stavu památky a možností jejího financování. Seznam otázek je uveden v příloze číslo 1.

Každá drobná církevní architektura je jednotlivě zdokumentována pomocí evidenčních listů, které obsahují název, fotodokumentaci, mapu, umístění podle GPS, popis, stav, informaci o tom, jestli prošla restaurováním a zda se jedná o kulturní památku.

Na základě zjištěného stavu jsou navržena opatření zaměřená na konkrétní drobnou církevní architekturu ve správním území obce Havlíčkův Brod, která byla nalezena v ohroženém stavu. K těmto objektům jsou navrženy restaurátorské zprávy podle ceníku platného v dané oblasti. Veškeré zjištěné údaje poslouží pouze pro výzkumné účely této bakalářské práce, zpracování osobních údajů vlastníků je anonymní.

Výzkumná otázka: *Starají se vlastníci pozemků ve správním území obce Havlíčkův Brod o drobnou církevní architekturu tak, jak jim to ukládá zákon?*

Stupnice zachovalosti drobné církevní architektury ve správním území obce Havlíčkův Brod:

Výborný – památka je udržovaná, bez známek poškození a je v kompletním stavu, popřípadě po rekonstrukci. Okolí místa, kde se vyskytuje, je stále udržované.

Dobry – památka nese menší známky opotřebení, které však z větší části neovlivňuje její životnost. Okolí již není tak udržované.

Ohrožený – památka je ve stavu, kdy je možné kompletní rekonstrukcí zabránit nenávratnému zničení či zániku stavby.

Kritický – vzhledem k silnému poškození památku již prakticky nelze zachránit. Možná je pouze případná výstavba její kopie.

4.3 Charakteristika zkoumaného správního území

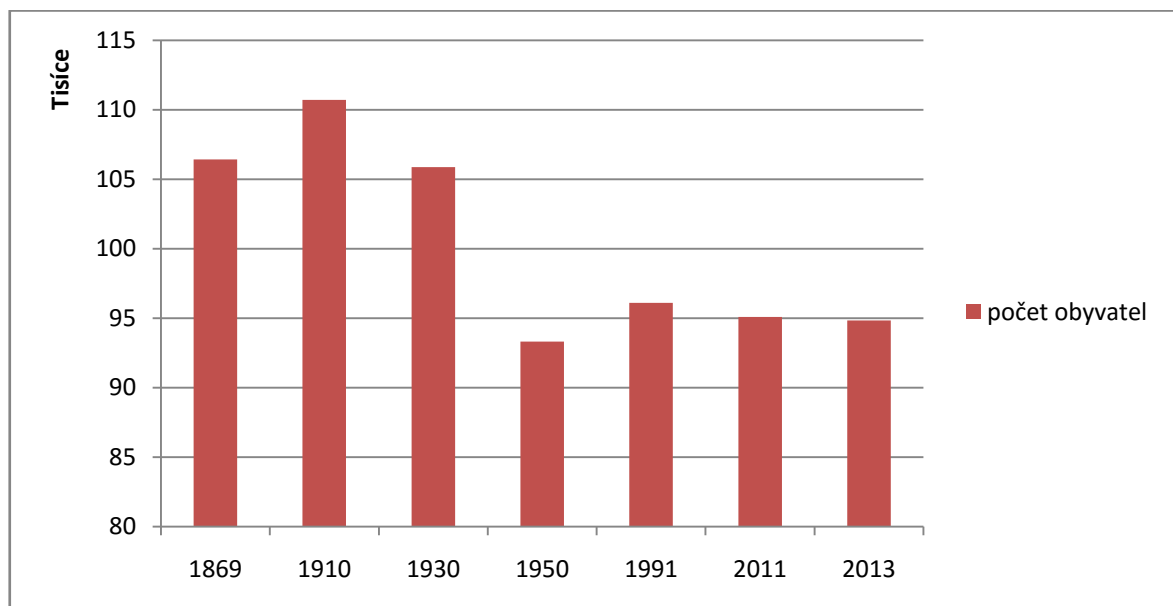
Havlíčkov Brodu

Obec s rozšířenou působností Havlíčkův Brod (dále jen Havlíčkův Brod), která nese označení LAU2, se do roku 1945 jmenovala Německý Brod, německy Deutschbrod. Pod svojí správou má celkem 4 města, 4 městyse a 56 obcí. Nachází se ve středu české části Kraje Vysočina. Je vzdálen 23 kilometrů od statutárního města Kraje Vysočiny Jihlava. Kraj Vysočina nese označení NUTS 2 a je partnerem EU při financování ze strukturálních fondů. Oblast prováděného výzkumu lze charakterizovat jako průmyslově-zemědělskou, je velice slabě osídlena s větším množstvím menších obcí. Krajina je bez větších zásahů člověka, je zde mnoho krásných výhledů do krajiny.

Struktura obyvatelstva

Počet obyvatel (graf č. 1) byl v Kraji Vysočina 510 209 a zhruba 60 % z nich obývá města (údaje k 31. 12. 2013). Nejvíce obyvatel bylo zaznamenáno při sčítání lidu v roce 1910, tehdy měl dnešní Kraj Vysočina 536 488 obyvatel.

Graf 1 Počet obyvatel v bývalém okrese Havlíčkův Brod

Zdroj: Profil Kraje Vysočina (2013)

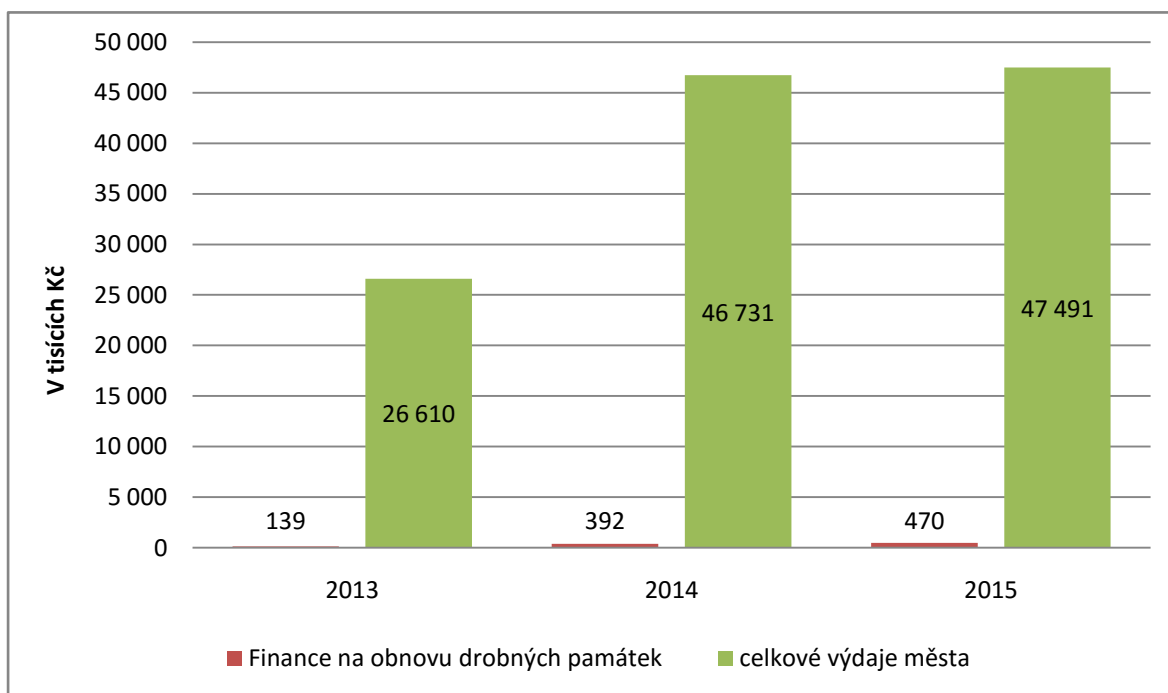
Dříve, v tehdejší okrese Havlíčkův Brod, bylo v roce 1869 uváděno 106 421 obyvatel. Tato hodnota klesla v roce 1950 na 93 312 a od této doby se již nepodařilo hranici 100 000

obyvatel překonat. V roce 2011 bylo napočteno 95 088 a v roce 2013 pouze 94 843 obyvatel. Tato čísla dokazují dlouhodobě klesající tendenci poklesu počtu obyvatel.

4.3.1 Výdaje na obnovu drobné církevní architektury

Havlíčkův Brod se aktivně zapojuje do oprav DCA v okolí města. Tato činnost se projevuje i na zvýšení cestovního ruchu v regionu. Je zde velké množství DCA právě díky hojně rozšířené lidové kultuře (Profil Kraje Vysočina, 2014). Podle údajů Ústředního seznamu kulturních památek ČR je na správním území Havlíčkova Brodu celkem 258 nemovitých kulturních památek a 196 movitých kulturních památek. Dále jsou zde vyhlášené 3 městské památkové zóny – Havlíčkův Brod, Přibyslav a Havlíčkova Borová, vesnická památková zóna Petrovice (u Štoků) a ochranné pásmo hradu Lipnice. Nemovitosti v těchto chráněných územích sice nejsou z převážné většiny kulturními památkami, ale vzhledem k situování v chráněném území zde musí být, co se týče úprav vnějšího vzhledu objektů, dodržován zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, a musí k nim být vydáno závazné stanovisko Městského úřadu v Havlíčkově Brodě.

Graf 2 Financování obce Havlíčkův Brod - Výdaje na územní plánování a rozvoj města

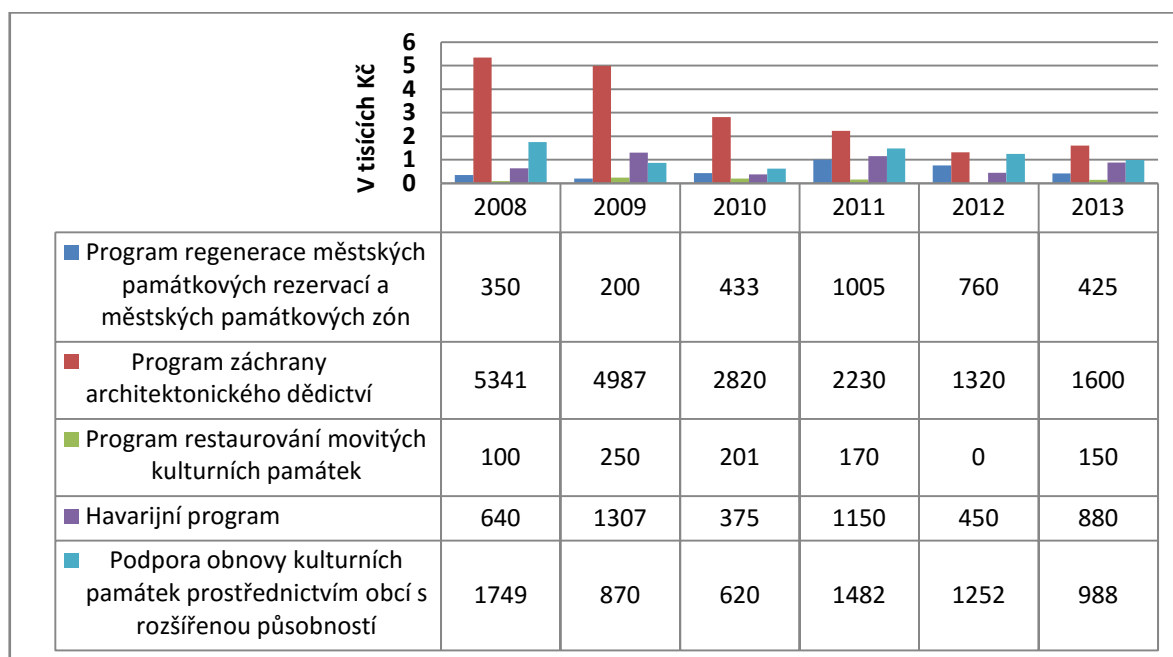
Zdroj: Havlíčkův Brod (2015)

Z vyjádřených hodnot (graf č. 2) vyplývá, že v roce 2013 Havlíčkův Brod přispěl na DCA částkou 139 000 Kč, což z celkových ročních výdajů města činí 0,52 %. V roce 2014 to již

bylo 392 000 Kč, tzn. nárůst na 0,83 % z celkových ročních výdajů. Rok 2015 výdaje přiblížil k hranici jednoho procenta – 0,99 %. Z těchto údajů je patrné, že město má zájem na obnově kulturního dědictví a zlepšení rozvoje města a okolí (Havlíčkův Brod, 2015).

Využití finanční podpory z fondu ministerstva kultury

Graf 3 Čerpání financí z fondu ministerstva kultury do obce Havlíčkův Brod

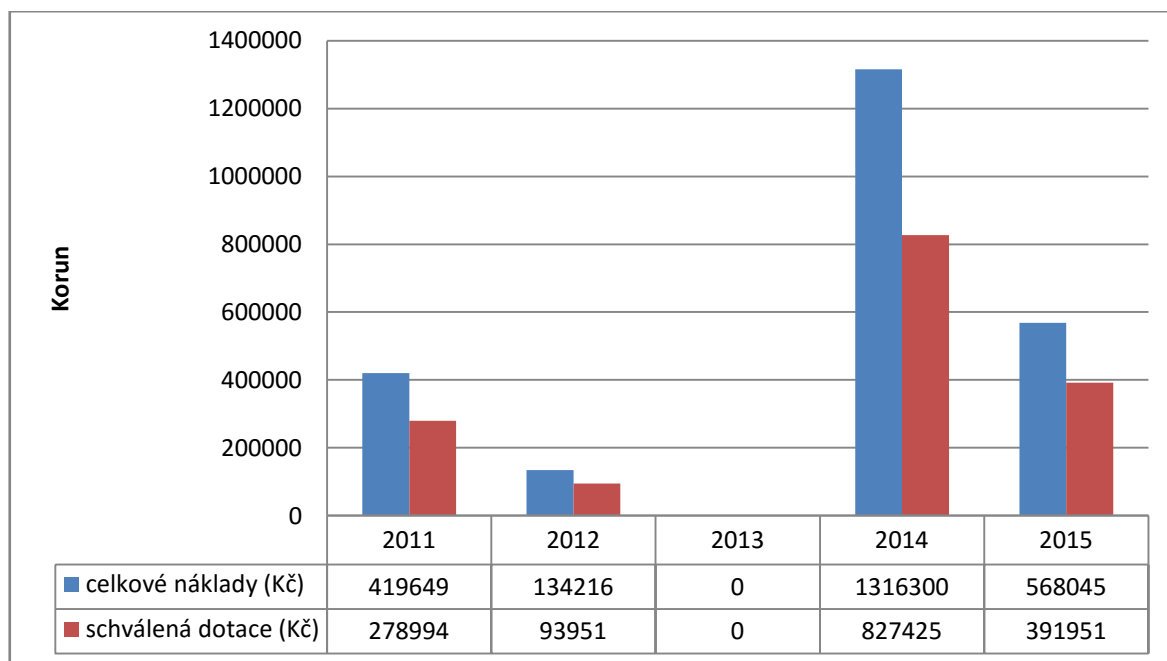
Zdroj: Ministerstvo kultury ČR (2015)

Finanční podporu z fondu ministerstva kultury (graf č. 3) mezi lety 2008 a 2013 čerpala obec Havlíčkův Brod nejvíce v Programu záchrany architektonického dědictví. Podpora obnovy kulturních památek prostřednictvím obcí s rozšířenou působností byl také využívaným programem, zvláště pak pro obnovu menších církevních staveb (Ministerstvo kultury ČR, 2015).

Čerpání financí z ministerstva pro místní rozvoj

Město Havlíčkův Brod využívá program *Podpora obnovy a rozvoje venkova*, konkrétně dotační titul č. 4 - *Podpora obnovy drobných sakrálních staveb v obci*.

Graf 4 Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Dotační titul č. 4 - Podpora obnovy drobných sakrálních staveb v obci

Zdroj: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR (2015)

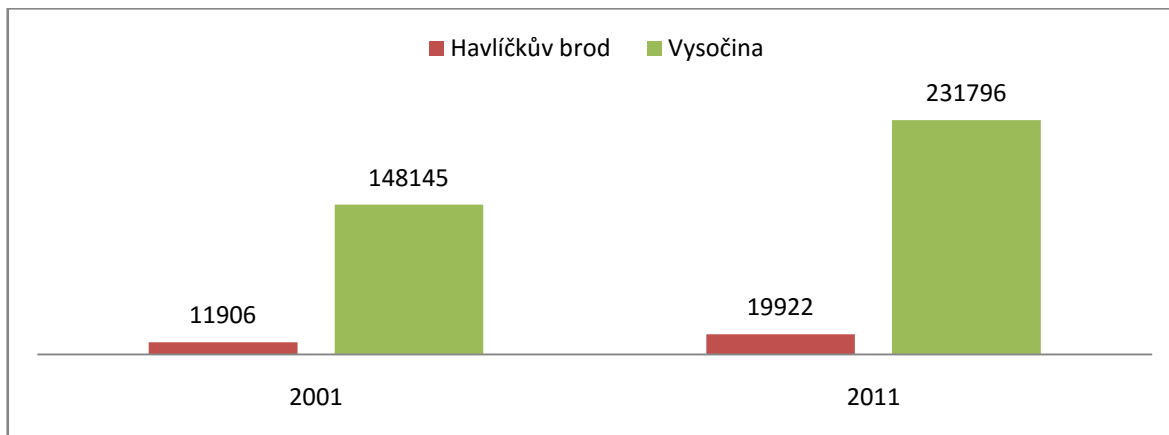
V období mezi roky 2011 až 2015 je výrazný rozdíl v čerpání dotací (graf č. 4). V roce 2011 bylo z celkové částky dotováno 66,5 %. V roce 2013 bylo čerpání z 69,9 %. V roce 2013 obec nevyužila dotační titul. Nejvíce financí bylo čerpáno v roce 2015 s celkovým podílem na dotace 62,9 %. Druhá nejvyšší hodnota byla v roce 2015 s podílem čerpání 68,9 % (Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2015).

4.3.2 Církevní cítění v regionu vzhledem ke krajině

Kraj Vysočina měl v roce 2011 celkem 148 000 věřících z celkového počtu 505 000 obyvatel, v procentech tedy 29,3 %. Obyvatel věřících, kteří se nehlásí k žádné církvi ani náboženské společnosti, bylo 32 712, těch, kteří se hlásí k církvi nebo jiné náboženské společnosti, bylo 115 433. Obyvatel bez víry bylo 130 000 – 25,7% a 45 % – tedy 228 000 obyvatel z populace – se k otázce, zda jsou věřící, nevyjádřilo vůbec. Mezi roky 2001 a 2011 je celkový nárůst o 83 651 nově věřících v Kraji Vysočina a v Havlíčkově Brodě je to nárůst o 8016 nově věřících. Tyto údaje dokazují, že zde existuje zvýšený zájem

o poznání spojené s náboženstvím, a tím také pozitivní přístup k drobné církevní architektuře.

Graf 5 Obyvatelstvo náboženského vyznání

Zdroj: Český statistický úřad (2015)

V zastoupení věřících mužů a žen mají větší procento ženy, celkem 54,4 %, u mužů je to pak 45,6 %. Tento fakt je dán také tím, že ženy se dožívají vyššího věku než muži.

Dle údajů z CZSO bylo v roce 2011 potvrzeno, že v menších obcích je větší procento věřících obyvatel. Celkem 6,5 % obyvatel z celkové populace Kraje Vysočina se označilo jako věřící, ale nehlásící se k žádné církvi ani náboženské společnosti. Obce s počtem do 200 obyvatel zaujímají nejvyšší hodnotu – celkem 37,5 %, naopak obce s 50 000 a více obyvateli mají pouze 20,2 % věřících. Tím se potvrzuje fakt, že s rostoucím počtem obyvatel v obci klesá počet věřících.

Hodnoty z jednotlivých porovnání poukazují na aktuální situaci spojenou s DCA právě na území Havlíčkova Brodu a zčásti objasňují fakt, že se těchto staveb v této oblasti vyskytují stovky. Kladný vztah k těmto objektům mají převážně obyvatelé s orientací na římskokatolické náboženství (Český statistický úřad, 2011).

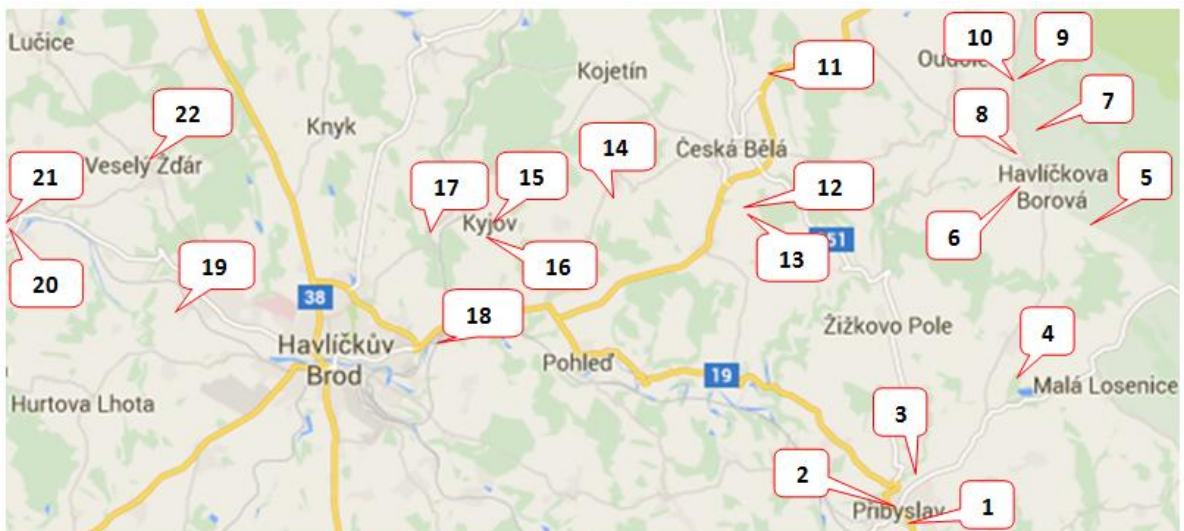

4.4 Data z výzkumu

4.4.1 Poloha drobné církevní architektury

Výzkum terénu byl zaměřen na širší oblast správního území Havlíčkova Brodu. Jednalo se o důkladné šetření, které mělo své náležitosti – jednotlivé objekty DCA byly vytipovány tak, aby bylo možné uskutečnit jejich pozdější obhlídku formou naučné trasy (obr. č. 1). Prvním místem byla obec Příbyslav (DCA č. 1) a poslední byla obec Veselý Žďár (DCA č. 22). Z náhledu je patrné, že došlo k nalezení 22 objektů DCA, které byly na základě nezúčastněného pozorování důkladně zaevidovány.

Obrázek 1 Oblast provedeného výzkumu

Zdroj: vlastní zpracování

4.4.2 Rozhovory s vlastníky pozemků

Souběžně s terénním výzkumem probíhalo také zjištění vlastníků pozemků. Tomuto šetření předcházelo kontaktování vlastníků pozemků, kteří byli ochotni se rozhovoru o dané DCA účastnit. Základem rozhovoru bylo polostandardizované interview, při kterém byly kladeny stejné otevřené i uzavřené otázky (příloha č. 1). Celkem se podařilo zajistit 17 výpovědí vlastníků, z toho bylo 13 soukromých a 4 obecní. Tím bylo upřesněno, kdo je vlastníkem a jaké zdroje využívá na údržbu DCA. Rozhovor byl strukturován do třech oblastí:

Oblast *historie* měla za úkol zjistit okolnosti, které vedly ke zbudování DCA, datum a okolnosti jejího vzniku a to, zda byla v minulosti opravována.

Část *aktuální stav* zjišťovala povědomí majitele o současném stavu DCA, citový vztah vlastníka k objektu, to, zda jsou vlastníci informováni o zákonu č. 20/1987 Sb., o památkové péči, jestli o stavbu pečují tak, tak jim to ukládá zákon, a zda byla prezentována v nějakém informačním materiálu.

V oblasti *financování* byly kladeny dotazy, zda si jsou vlastníci vědomi toho, že existují možnosti finanční podpory, jestli vědí, jak mohou tuto podporu získat, a zda ji využívají.

Vyhodnocení rozhovorů:

V části historie se většina vlastníků shodla na tom, že nemají přesné záznamy o okolnostech vzniku objektu. Pouze polovina z nich znala stáří památky. Pokud byla vlastníkem obec, většinou měla evidenci provedených oprav. Soukromí majitelé pozemků často ovlivňovali stav DCA neodborným zásahem s použitím běžně dostupných materiálů. Polovina vlastníků uvedla, že posun v péči o památky se projevil v posledních deseti letech.

K tématu aktuálního stavu se obce vyjádřily s tím, že vědí o zákoně o památkové péči č. 20/1987 Sb. a snaží se konat v rámci dikce zákona. Soukromí vlastníci o zákoně převážně nevěděli, ale i mezi nimi se našli jedinci, kteří byli dobře informováni. Umístění památky na propagačních materiálech bylo zjištěno ve dvou případech.

Část financování přinesla zjištění, že soukromí vlastníci znají některé možnosti financování oprav, ale pro administrativní náročnost je v převážné většině nevyužívají. V některých případech majitelé použili dotace od neziskových organizací. Obce využily dotace ministerstva kultury, konkrétně program *Podpora obnovy kulturních památek prostřednictvím obcí s rozšířenou působností* a Fond Kraje Vysočina. Pro menší obce je limitující částka požadovaná jako spoluúčast při renovaci. Ve dvou případech pomohla v rekonstrukci DCA částka shromážděná iniciativou místních občanů.

4.4.3 Zhodnocení stavu drobné církevní architektury

DCA byla vyhodnocena do jednoho celku (příloha č. 2) s kompletním přehledem objektů.

Pro jednotlivé objekty DCA byly vytvořeny evidenční listy (příloha č. 3). Každý list obsahuje v pevném pořadí následující prvky:

- název,
- fotodokumentaci,
- mapku,
- umístění,
- polohu GPS,
- popis stavby,
- technický stav v době výzkumu,
- informaci o tom, zda se jedná o kulturní památku.

Památky jsou pak rozděleny do dílčích porovnání dle typu zkoumané oblasti.

Na základě předem stanovené stupnice zachovalosti byl jednotlivě posouzen stav objektů. Z celkového počtu 22 staveb DCA bylo zjištěno (graf č. 6), že deset z nich je ve stavu výborném, tj. vlastník plní své povinnosti. Ve stavu dobrém bylo devět objektů – měly drobné vady ve formě chybějících částí. Tři byly posouzeny jako ohrožené kvůli většímu množství nedostatků. Žádná stavba nebyla v kritickém stavu.

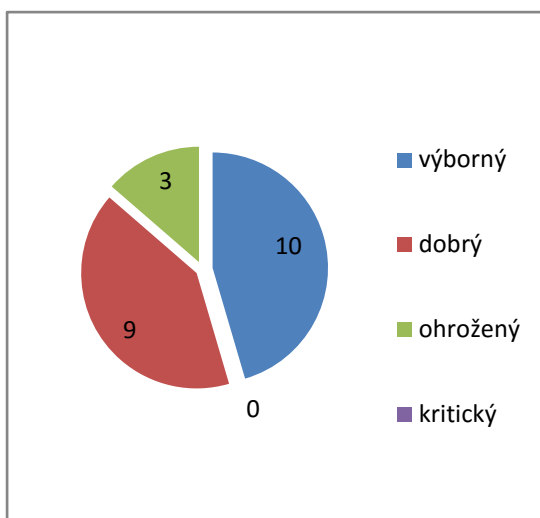
Typologie nalezených objektů DCA byla ve zkoumaném území široká (graf č. 7). Nejvíce byly zastoupeny kamenné kříže – celkem sedm. Následovalo pět kaplí a dále čtyři boží muka. Železné kříže, které se nacházely převážně na rozcestích mezi obcemi, byly tři. Dále byla nalezena dvě sloupková boží muka umístěná na návších. Smírčí kříž byl zastoupen jedním exemplářem, jedná se o velice vzácnou památku DCA.

Na základě podkladů získaných z odboru rozvoje města Havlíčkův Brod bylo v dané oblasti výzkumu evidováno celkem šest kulturních památek z celkového počtu dvaceti dvou nalezených (graf č. 8). Město disponovalo kompletní zprávou, která obsahovala průběh realizovaných oprav.

Dle informací zjištěných z rozhovorů, během nichž byl zjištěn vlastník a zdroj financí na údržbu DCA, bylo detailněji prošetřeno (graf č. 9), že nejvíce financí na opravy bylo poskytnuto z rozpočtů obcí. Druhé největší zastoupení měli soukromí vlastníci. Následuje využití fondů ministerstva kultury a Fondu Kraje Vysočina.

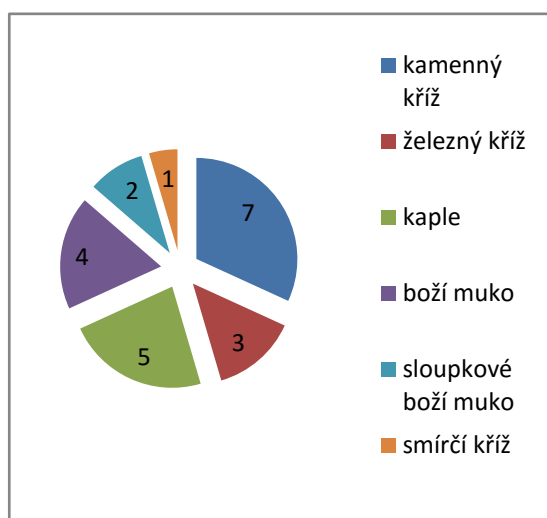
Vlastníka (graf č. 10) se podařilo zjistit u sedmnácti objektů, z toho třináct mělo soukromého vlastníka a čtyři patřily obcím. U pěti se nepodařilo vlastníka zjistit.

Graf 6 Stav

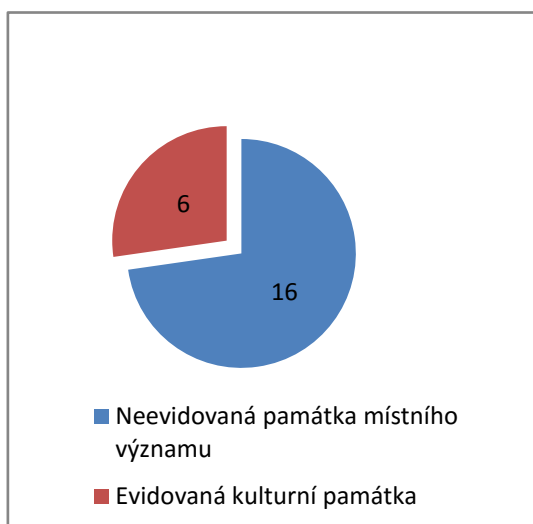
Zdroj: vlastní zpracování

Graf 7 Typologie

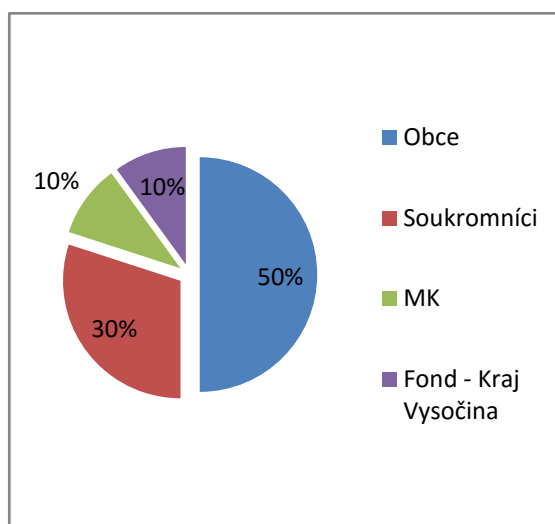
Zdroj: vlastní zpracování

Graf 8 Významnost

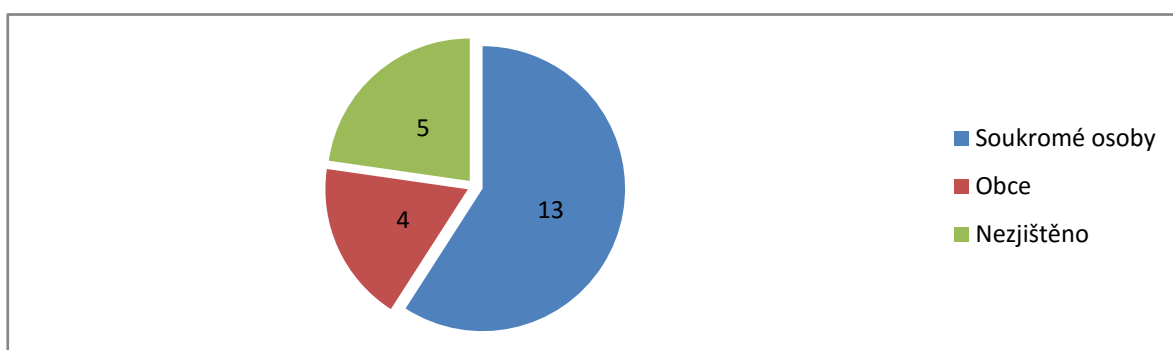
Zdroj: vlastní zpracování

Graf 9 Financování

Zdroj: vlastní zpracování

Graf 10 Vlastník

Zdroj: vlastní zpracování

5 Vlastní výsledky a doporučení

5.1 Shrnutí výsledků

V průběhu terénního výzkumu byly nalezeny boží muka, železné kříže, kamenné kříže, kapličky a smírčí kámen. Překvapivým zjištěním bylo, že žádná památka drobné církevní architektury nebyla nalezena v kritickém stavu. Deset z nich prošlo opravami a pouze tři byly ve stavu ohrožení.

Ve dvou případech se nacházely kaplička a boží muka nedaleko od sebe, toto uspořádání není příliš obvyklé. Průzkumem bylo zjištěno, že převážně stojí osamoceně. Dva kamenné kříže byly nalezeny v polích, kde dříve patrně vedla cesta, ale dnes jsou ohrožovány zemědělskou technikou. Podle místa výskytu drobné církevní architektury lze usuzovat na to, že zde dříve vedla cesta nebo tu došlo k mimořádné události. Řadu z nich bylo možné nalézt díky vzrostlým stromům. Vysadily se zpravidla zároveň s umístěním drobné stavby.

Ve dvou případech byla výsadba stromů v bezprostřední blízkosti drobné církevní architektury příčinou narušení stability kvůli rozrůstajícímu se kořenovému systému. Tento jev je zřetelný zejména u drobné církevní architektury (číslo 11 na obr. č. 23). Dalším zaznamenaným negativním jevem bylo použití nevhodného druhu kamene nebo jiného materiálu nevhodného pro provedení v exteriéru. Tento jev je popsán u drobné církevní architektury č. 15, kde použitý materiál opuka postupně zvětrává pod vlivem povětrnostních podmínek a zkracuje životnost stavby. Mezi další zjištění patří skutečnost, že vlastníci bez předchozí konzultace s odborníky prováděli neodborné opravy, byť byly míněny v dobré víře, pro záchranu památky.

Bohužel se ve většině případů nepodařilo zjistit skutečný důvod vzniku drobné církevní architektury. U řady z nich bylo velice obtížné a někdy i nemožné dohledat vlastníka. U těch, které byly prohlášeny za kulturní památky, vlastníci často opomíjeli povinnost opatřit stavbu štítkem s tímto označením.

U tří vlastníků vyvolal rozhovor větší zájem a bylo jim přislíbeno poskytnutí zpracovaných materiálů.

5.2 Návrhy na zlepšení

Vlastníku, jehož drobná církevní architektura byla v ohroženém stavu, bylo doporučeno seznámit se se zákonem č. 20/1987 Sb. a možnostmi čerpání finančních prostředků na opravu. Součástí doporučení byla informace o nezbytnosti zajištění odborného dohledu před započítím a v průběhu rekonstrukce včetně pořízení fotodokumentace a nutnosti časového a finančního harmonogramu.

Konkrétně se jedná o drobnou církevní architekturu č. 2, 11 a 15. V rámci zpracování bakalářské práce byly kontaktovány firmy v Kraji Vysočina, které mají restaurátorské povolení. Díky získaným posudkům firmy A a firmy B byly odhadnuty hrubé náklady na opravu, které se pohybují v rozmezí 30 000 Kč až 180 000 Kč dle typu drobné církevní architektury. Kompletní popis jednotlivých operací je popsán v příloze č. 4. Přístup těchto firem je na profesionální úrovni a výstupem je kompletní restaurátorská zpráva.

Pokud by se vlastník rozhodl realizovat obnovu, mohl by využít dotace a granty uvedené v části Financování této bakalářské práce.

Na rozsah těchto oprav by bylo vhodné čerpat finanční prostředky například od neziskové organizace VIA na obnovu památek do poskytované částky 40 000 Kč. Dále tento program proplácí až 2 000 Kč na odborné konzultace a pořádá dva vzdělávací workshopy.

Jako alternativa by mohla být použita dotace ministerstva kultury z programu *Podpora obnovy kulturních památek prostřednictvím obcí s rozšířenou působností*, kde se vlastník podílí 10 % a minimální dotace je 50 000 Kč.

Další možností je lze využít dotační program Ministerstva pro místní rozvoj ČR – *Program obnovy a rozvoje venkova* se spoluúčastí 70 %, kde horní hranice dotace je 300 000 Kč. Tato výše by již mohla pokrýt náklady na opravy většiny drobné církevní architektury.

Popřípadě čerpat z Fondu Vysočiny, Grantový program na podporu obnovy nepamátkových objektů na území památkových rezervací a zón, kde lze čerpat maximální výši dotace 100 000 Kč s podílem příjemce dotace 50 %, která však může být pro vlastníka příliš vysoká. Podmínkou je, že se nesmí jednat o kulturní památku.

Blízké okolí těchto památek je často neudržováno. Stačilo by však málo, např. posekat travu nebo umístit lavičku, a vytvořit tak příjemné místo pro kolemjdoucí poutníky.

V rozhovoru s vlastníky vyšlo najevo, že by bylo efektivní podávat více informací o financování oprav prostřednictvím obecních úřadů, ty by měly zajistit administrativní podporu. Pro vlastníky je často velice složité zajistit celý průběh žádosti. Existuje však celá řada internetových portálů, které se tímto zabývají. V teoretické části Financování je uveden portál ProPamátky.cz. Zde je umístěn popis celého procesu žádosti o dotaci a mnoho dalších užitečných rad, které jsou pravidelně aktualizovány pro dané období i místo. Problém by mohl nastat v případě, pokud vlastník nemá přístup k internetu nebo uživatelsky neovládá počítač. Tyto lidé by měli mít možnost obrátit se na zástupce místní samosprávy.

6 Závěr

Význam drobné církevní architektury je úzce spjatý s historií společnosti, která má zásluhu na unikátním rozmístění těchto staveb po celém území České republiky. Tyto památky jsou důležité z hlediska vyobrazení jednotlivých etap lidského vývoje a myšlení, ať již v negativní, nebo pozitivní podobě. Úkolem vlastníků, na jejichž pozemku se objekt nachází, je pečovat o jeho stav, udržovat a chránit jej před ohrožením či odcizením.

Na vybraném území bylo zjištěno, že žádný z nalezených objektů drobné církevní architektury nebyl ve stavu, kterým by byl porušen zákon o památkové péči č. 20/1987 Sb. Na výzkumnou otázku „*Starají se vlastníci pozemků ve správním území obce Havlíčkův Brod o drobnou církevní architekturu tak, jak jim to ukládá zákon?*“ lze na základě provedeného výzkumu odpovědět pozitivně.

Na základě vyhodnocení stavu došlo k návrhu opatření, která prodlouží životnost objektů drobné církevní architektury, pozvedne jejich význam a umožní jejich vlastníkům rozhodnout se, jak budou dále postupovat.

Celkově se jednalo o velice rozsáhlý výzkum, jak z hlediska časového, tak z hlediska požadovaného množství podkladů. Podařilo se však všechny objekty zaevidovat. Hlavním opěrným bodem byl odbor rozvoje města Havlíčkův Brod, se kterým byla navázána úzká spolupráce. Nejnáročnější byla evidence a posuzování drobné církevní architektury přímo v terénu.

Přínos bakalářské práce spočívá v objasnění základních principů péče o drobnou církevní architekturu. Díky komplexnímu pojetí tématu lze tuto bakalářskou práci upotřebit jako průvodce při její opravě – ať už ji využije vlastník, či nezávislý pozorovatel – a prohloubit si tak své znalosti. Dále je možnost místa s drobnou církevní architekturou navštívit díky jejich přehlednému seřazení v této práci a porovnat je s popisem uvedeným v evidenčních listech. Tímto práce přispívá k podpoře rozvoje a povědomí o zkoumané oblasti, což může zviditelnit celý region a podpořit zájem o něj.

7 Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

BLAŽÍČEK, Oldřich J. *Slovník památkové péče: terminologie, morfologie, organizace*. 1. vyd. Praha: Sportovní a turistické nakladatelství, 1962. 237 s.

HANZL, Zdenek. *Kámen v rukodělné výrobě českého venkova*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2003. 262 s. ISBN 8071065366.

HÁJEK, Tomáš; BUKAČOVÁ, Irena. *Příběh drobných památek: (od nezájmu až k fascinaci)*. Svazek 1. Lomnice nad Popelkou: Jaroslav Bárta, Studio JB, 2001. 137 s. ISBN 8090090397.

KARÁSEK, Libor a kol. *Památky Vysočiny: sborník NPÚ ÚOP v Telči*. Telč: Národní památkový ústav, 2010. 248 s. ISBN 9788090424036

KUČOVÁ, Věra; BUREŠ, Pavel. *Principy péče o lidové stavby*. Praha: Jalna, Odborné a metodické publikace (Státní ústav památkové péče), 1999. 118 s. ISBN 808623407x.

LANGROVÁ, Hannelore; TIMA, Václav. *Osud krajiny v křížích a božích mukách: Ludvíkov pod Smrkem jako příklad*, 1. vyd. Nové Město pod Smrkem: Studio Rubens, 2010. 26 s.

MACEK, Ladislav; ROUS, Pavel. *Havlíčkův Brod v pověstech a historii*. 1. vyd. Havlíčkův Brod: Kulturní dům Ostrov, 1993. 129 s.

NUSEK, Jindřich; SVOBODA, Jan. *Příběh kapliček: drobné sakrální objekty na Podblanicku*. 1. vyd. Vlašim: Muzeum okresu Benešov, 2001. 130 s. ISBN 8086452069.

PAVLINCOVÁ, Helena. *Slovník: Judaismus : Křesťanství : Islám*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1994, 469 s. ISBN 80-204-0440-6.

PEK, Tomáš. *Stavební památky: specifika přípravy a financování jejich obnovy, údržby a provozu*. 1. vyd. Praha: WoltersKluwer, 2009. 214 s. ISBN 9788073574628.

SKALÍKOVÁ, Kateřina a kol. *Obnova drobných památek*. 1. vyd. Opava: Občanské sdružení Za Opavu, 2012. 100 s. ISBN 9788090503908.

ŠTORM, Břetislav. *Základy péče o stavební památky*. Praha: Státní ústav památkové péče a ochrany přírody, 1965. 97 s.

TOMÍŠKOVÁ, Marie; ROZEHNALOVÁ, Eva. *Církevní stavby*. 1 vyd. Brno: Ústav územního rozvoje, 1995. 167 s. ISBN 8085124483.

VALENČÍK, Michal. *Ohrožené památky: (kostely, kaple a kapličky v České republice)*. 1. vyd. Praha: Baset, 2006. 293 s. ISBN 8073400820.

VOKOLEK, Václav. *Neznámé Čechy 6: (Posvátná místa východních Čech)*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2014. 272 s. ISBN 9788020434753.

Kamenné kříže Čech a Moravy: sborník Společnosti pro výzkum kamenných křížů; katalog dodatků - 300 nových křížů. 1. vyd. Aš: Muzeum Aš, 2007.

Internetové zdroje

Český statistický úřad: *Struktura obyvatelstva kraje Vysočina* [online]. Český statistický úřad, 2011 [cit. 2015-11-23]. Dostupné z:

<https://www.czso.cz/documents/10180/20567447/63413513a3.pdf>

Integrovaný regionální operační program: Evropský fond pro regionální rozvoj [online]. 2015. Vysočina. Dostupné z: <http://www.dotaceu.cz/cs/Microsites/IROP/Uvodni-strana>

Havlíčkův Brod: Výdaje na územní plánování a rozvoj města [online]. Havlíčkův Brod: Městský úřad Havlíčkův Brod, 2015 [cit. 2015-11-23]. Dostupné z:

<http://rozpocet.muhb.cz/cz/>

Ministerstvo kultury ČR [online]. Ministerstvo kultury, 2015 [cit. 2015-11-23]. Dostupné z: <http://www.mkcr.cz/kulturni-dedictvi/pamatkovy-fond/default.htm>

Ministerstvo pro místní rozvoj ČR: Podpora rozvoje regionů [online]. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2015 [cit. 2015-11-23]. Dostupné z: <http://www.mmr.cz/cs/Podpora-regionu-a-cestovni-ruch/Regionalni-politika/Programy-Dotace/Podpora-obnovy-a-rozvoje-venkova-v-roce-2016>

Profil kraje Vysočina [online]. Jihlava: Krajský úřad Kraje Vysočina, 2014[cit. 2015-11-23]. Dostupné z: http://www.kr-vysocina.cz/VismoOnline_ActionScripts/File.ashx?id_org=450008&id_dokumenty=4064958

ProPamátky [online]. Písek, 2015 [cit. 2016-02-08]. Dostupné z: <http://www.propamatky.info/cs/hlavni-strana/>

Seznam obrázků, grafů, schémat a tabulek

Seznam obrázků:

Obrázek 1 Oblast provedeného výzkumu	33
Obrázek 2 Boží muka, mapa	IV
Obrázek 3 Boží muka, fotografie	IV
Obrázek 4 Kaple, mapa	V
Obrázek 5 Kaple, fotografie	V
Obrázek 6 Boží muka, mapa	VI
Obrázek 7 Boží muka, fotografie	VI
Obrázek 8 Kamenný kříž, fotografie	VII
Obrázek 9 Kamenný kříž, mapa	VII
Obrázek 10 Kamenný kříž, mapa	VIII
Obrázek 11 Kamenný kříž, fotografie	VIII
Obrázek 12 Boží muka, mapa	IX
Obrázek 13 Boží muka, fotografie	IX
Obrázek 14 Kamenný kříž, mapa	X
Obrázek 15 Kamenný kříž, fotografie	X
Obrázek 16 Boží muka, mapa	XI
Obrázek 17 Boží muka, fotografie	XI
Obrázek 18 Kaple, mapa	XII
Obrázek 19 Kaple, fotografie	XII
Obrázek 20 Boží muka, mapa	XIII
Obrázek 21 Boží muka, fotografie	XIII
Obrázek 22 Kamenný kříž, mapa	XIV
Obrázek 23 Kamenný kříž, fotografie	XIV
Obrázek 24 Boží muka, mapa	XV
Obrázek 25 Boží muka, fotografie	XV
Obrázek 26 Kaplička, mapa	XVI
Obrázek 27 Kaplička, fotografie	XVI
Obrázek 28 Kaplička, mapa	XVII
Obrázek 29 Kaplička, fotografie	XVII

Obrázek 30 Kamenný kříž, mapa	XVIII
Obrázek 31 Kamenný kříž, fotografie	XVIII
Obrázek 32 Železný kříž, mapa	XIX
Obrázek 33 Železný kříž, fotografie	XIX
Obrázek 34 Kamenný kříž, mapa	XX
Obrázek 35 Kamenný kříž, fotografie	XX
Obrázek 36 Kříž, mapa	XXI
Obrázek 37 Kříž, fotografie	XXI
Obrázek 38 Smírčí kámen, fotografie	XXII
Obrázek 39 Smírčí kámen, mapa	XXII
Obrázek 40 Kaple, mapa	XXIII
Obrázek 41 Kaple, fotografie	XXIII
Obrázek 42 Boží muka, mapa	XXIV
Obrázek 43 Boží muka, fotografie	XXIV
Obrázek 44 Kamenný kříž, mapa	XXV
Obrázek 45 Kamenný kříž, fotografie	XXV

Seznam tabulek:

Tabulka 1 Přehled	II
-------------------------	----

Seznam schémat:

Schéma 1 Pravidla při obnově	17
------------------------------------	----

Seznam grafů:

Graf 1 Počet obyvatel v bývalém okrese Havlíčkův Brod	28
Graf 2 Financování obce Havlíčkův Brod - Výdaje na územní plánování a rozvoj města ..	29
Graf 3 Čerpání financí z fondu ministerstva kultury do obce Havlíčkův Brod	30
Graf 4 Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Dotační titul č. 4 - Podpora obnovy drobných sakrálních staveb v obci	31

Graf 5 Obyvatelstvo náboženského vyznání	32
Graf 6 Stav	36
Graf 7 Typologie.....	36
Graf 8 Významnost	36
Graf 9 Financování	36
Graf 10 Vlastník.....	36

8 Přílohy

Seznam příloh

Příloha číslo 1: Otázky použité v rozhovoru s vlastníky

Příloha číslo 2: Přehled nalezené DCA

Příloha číslo 3: Evidenční listy DCA

Příloha číslo 4: Návrh na opravu DCA v ohroženém stavu

Příloha č. 1. Otázky použité v rozhovoru s vlastníky

Financování

Jste jako vlastník seznámen s možnostmi financování oprav památky?

Využil jste možnost financování, popřípadě z jakých zdrojů?

Měla obec zájem podílet se na opravě památky?

Aktuální stav

Zajímáte se o aktuální stav památky?

Je pro Vás památka a její okolí pietním místem?

Je Vaše památka uváděna v nějakých informačních materiálech?

Historie

Existuje k památce technická dokumentace (evidence)?

Znáte původ památky, stavitele, donátora, její příběh?

Prošla památka za svou existenci opravou, poškozením?

Příloha 2. Přehled nalezené DCA

Tabulka 1 Přehled

číslo	název	stáří	umístění	typ	stav	kulturní památka
1	boží muka	17. století	Přibyslav	sloupkové boží muka	výborný	ano
2	kaple Sv. Jana Nepomuckého	18. století	Přibyslav	kaplička	ohrožená	ne
3	boží muka	18. století	Přibyslav	boží muka	výborný	ano
4	kamenný kříž s Kristem	1936	Modlíkov	kamenný kříž	dobry	ne
5	Ježků kříž	1920	Havlíčková borová	kamenný kříž	dobry	ne
6	sloupkové boží muka	1753	Havlíčková borová, nad náměstím	sloupkové boží muka	výborný	ano
7	Danihelův kříž	1. pol 19 stol.	Havlíčková borová	kamenný kříž	výborný	ano
8	boží muka		Peršíkov	boží muka	dobry	ne
9	Kaple Sv. Anny	1834	Slavětín	kaplička	výborný	ne
10	boží muka		Slavětín	boží muka	dobry	ne
11	kamenný kříž		Silnice 34, směr Havlíčkův Brod	kamenný kříž	ohrožený	ne
12	boží muka		Šibeniční hora	boží muka	výborný	ne
13	Kaplička Čtrnácti sv. Pomocníků	1762	Šibeniční hora	kaplička	výborný	ne
14	kaplička		Jilemník	kaplička	výborný	ne
15	kamenný kříž		u Kyjova	kamenný kříž	ohrožený	ne
16	železný kříž s Kristem		Cesta mezi Dvorci a Kyjevem	železný kříž	dobry	ne
17	barokní kamenný kříž	1760	Břevnice - náves	kamenný kříž	dobry	ne
18	kříž s Kristem	1904	Havlíčkův Brod	železný kříž	dobry	ne
19	smírčí kámen		Klancečná	smírčí kříž	výborný	ano
20	kaple sv. Rodiny	počátek 18 století	Okrouhlice	kaplička	dobry	ano
21	boží muka		Okrouhlice	boží muka	dobry	ne
22	kamenný kříž	1918	Křížovatka u Veselého Žďáru	kamenný kříž	výborný	ne

Příloha 3. Evidenční listy DCA

Evidenční listy DCA

nalezené ve správním území Havlíčkův Brod

Číslo 1. název: Boží muka

Obrázek 3 Boží muka, fotografie

Zdroj: vlastní zpracování

Umístění: Příbyslav, ulice Husova.

Poloha GPS: 49.575162, 15.740975

Popis: Jedná se o sloupková boží muka z druhé poloviny 17. století. Podstavec je ze žuly, ve spodní části tvořený patkou s navazujícím osmihranným dříkem³ a je zakončen plastickým znakem s ozdobným kovovým křížkem.

Technický stav: Stav tohoto objektu je výborný – prošel kompletním restaurátorským zásahem, v rámci nějž došlo ke zpevnění a očištění, k vytmelení spár. Boží muka byla opatřena plastickými doplňky. Kovové části byly ošetřeny proti rzi. Financování opravy bylo pokryto z rozpočtu města Příbyslav.

Kulturní památka: ano, Číslo v ústředním seznamu památek: 16652/6-314

Obrázek 2 Boží muka, mapa

Zdroj: Google maps (2015)

³ vlastní hmota sloupové podpory mezi patkou a hlavicí, dole zpravidla nejširší, nahoře nejúžší, obvykle monolitický (Blažíček, 1962)

Číslo 2. název: Kaple Sv. Jana Nepomuckého

Obrázek 5 Kaple, fotografie

Zdroj: vlastní zpracování

Obrázek 4 Kaple, mapa

Zdroj: Google maps (2015)

Umístění: Příbyslav, náměstí.

Poloha GPS: 49.577119, 15.738547

Popis: Tato památka je vsazena do barokního objektu na náměstí v Příbyslavi. Jedná se o novogotickou kapli sv. Jana Nepomuckého. Vedení města nemá žádné informace týkající se této památky, která je v bezprostřední blízkosti obecního úřadu.

Technický stav: Ohrožený. Po technické stránce je tento objekt neudržovaný. Je zde narušená omítka a chybí hydrofobní nátěr proti srážkové vodě. Dřevěné součásti mají poškozený ochranný nátěr. Proto jsou navržena opatření na záchranu této památky, viz příloha číslo 4.

Kulturní památka: ne

Číslo 3. název: Boží muko

Obrázek 7 Boží muko, fotografie

Zdroj: vlastní zpracování

Obrázek 6 Boží muko, mapa

Zdroj: Google maps (2015)

Umístění: Příbyslav, mezi ulicemi Havlíčkova a Niklfeldova, poblíž hřbitova.

Poloha GPS: 49.579979, 15.739793

Popis: Boží muko s nápisem "Společný hrob vojáků z války sedmileté r. 1756 - 1763, zemřelých ve vojenské nemocnici v Příbyslavi. Zděná stavba s vápennou omítkou, jednoduchá štuková výzdoba, krytina z pálených tašek. Na vrcholu střechy umístěn dvojitý kříž. Ve vrchní části se nachází čtyři prosklené niky s obrázky svatých.

Technický stav: Výborný. Objekt je udržovaný, staticky zajištěný. Pouze vápenná omítko trpí povětrnostními vlivy.

Kulturní památka: ano, číslo v ústředním seznamu památek: 33611/6-312

Číslo 4. název: Kamenný kříž s Kristem

Obrázek 8 Kamenný kříž, fotografie

Zdroj: vlastní zpracování

Obrázek 9 Kamenný kříž, mapa

Zdroj: Google maps (2015)

Umístění: Cesta mezi obcí Modlíkov a obcí Malá Losenice.

Poloha GPS: 49.605225, 15.790529

Popis: Jedná se o soukromý kříž. Na žulovém podstavci se nachází malá soška Krista.

Technický stav: Dobrý, kříž byl několikrát poškozen i vyvrácen místními obyvateli. V roce 2010 byl okolo kříže vystaven zdobený kovaný plot, došlo také na obnovu nápisu z původně zlaceného na černý. Veškeré výdaje spojené s opravou hradil soukromý majitel.

Kulturní památka: ne

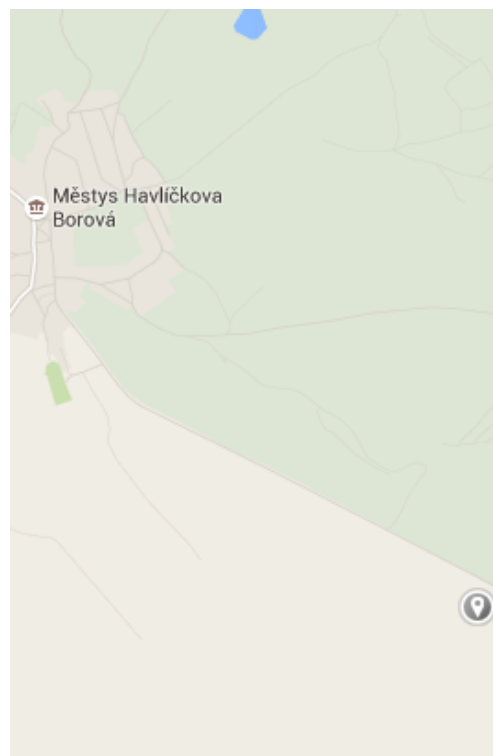
Číslo 5. název: Ježků kříž

Obrázek 11 Kamenný kříž, fotografie

Zdroj: vlastní zpracování

Obrázek 10 Kamenný kříž, mapa

Zdroj: Google maps (2015)

Umístění: Mezi obcemi Havlíčkova Borová a obcí Vepřová.

Poloha GPS: 49.624734, 15.801897

Popis: Ježků kříž připomíná mimořádnou událost – roku 1920 zde byla zabita bleskem Adolfinu Ježkovu. Je to kříž u silnice Borová – Vepřová. Kříž byl poškozen kdysi při stavbě silnice a po opravě přesunutý na druhou stranu. Tento kamenný kříž se skládá ze čtyř částí, ramena a vrchol kříže jsou ukončena ve tvaru trojlistu. Je vysekán ze žuly pravděpodobně místní provenience, zasazen do terénu do dusaného kamenného základu. Na povrchu kamene nejsou žádné povrchové úpravy ani polychromie. Jde o kříž tvarů a forem, které byly v oblasti užívány v 18. a 19. století a které vycházejí z barokního slohu.

Technický stav: Dobrý. Objekt nebyl delší dobu upravován. Povětrnostním vlivům odolává díky kvalitnímu kameni a řemeslnému provedení. Chybí litinové prvky – soška Krista a nápis INRI.

Kulturní památka: ne

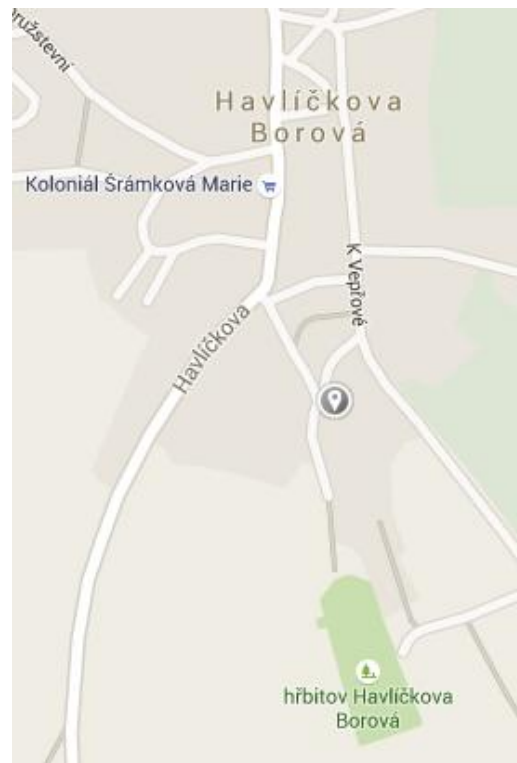
Číslo 6. název: Sloupkové kamenné boží muka

Obrázek 13 Boží muka, fotografie

Zdroj: vlastní zpracování

Obrázek 12 Boží muka, mapa

Zdroj: Google maps (2015)

Umístění: V horní části obce Havlíčkova Borová.

Poloha GPS: 49.633558, 15.781885

Popis: Jedná se o kamenná boží muka ve tvaru hranolu, vytesaná ze žuly. Podstavec je na základovém kameni. V horní části se nachází lucerna se čtyřmi mělkými výklenky. Na vrchu je mramorová koule zakončená kovaným ozdobným prvkem. Typ písma v nápisu byl užíván v 18. a 19. století.

Technický stav: Výborný. Celý objekt byl v roce 2011 restaurován – očištěn a zbaven nevhodných přetěrů. Došlo k odstranění rzi a krust; dále byly nahrazeny veškeré nevhodné materiály. Financování opravy bylo provedeno z rozpočtu obce a pomocí dotačního programu Ministerstva kultury ČR – Program regenerace městských památkových rezervací a zón.

Kulturní památka: ano, číslo v ústředním seznamu památek: 25544/6-165

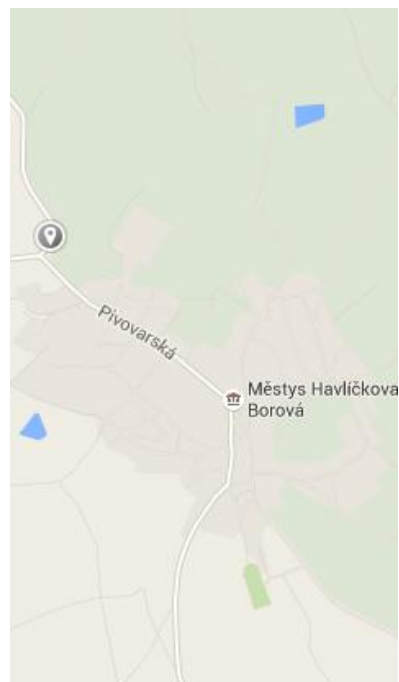
Číslo 7. název: Danihelův kříž

Obrázek 15 Kamenný kříž, fotografie

Zdroj: vlastní zpracování

Obrázek 14 Kamenný kříž, mapa

Zdroj: Google maps (2015)

Umístění: Křižovatka za obcí Havlíčkova Borová, směr Slavětín.

Poloha GPS: 49.641801, 15.773312

Popis: Jedná se o kamenný kříž sestávající ze 4 částí – ramena a vrchol kříže jsou ukončeny ve tvaru trojlistu, štíhlý dřík přechází v podstavec s vystouplým reliéfem lebky s hnáty. Je vysekán ze žuly pravděpodobně místní provenience, zasazen do terénu do dusaného kamenného základu. Na povrchu kamene nejsou žádné povrchové úpravy ani polychromie. Jde o kříž tvarů a forem, které byly v oblasti užívány v 18. a 19. století a které vycházejí z barokního slohu.

Technický stav: Výborný. Tento objekt byl v roce 2013 restaurován. Bylo provedeno očištění kamene a doplnění lokálních prvků. Základ kříže byl zpevněn a celkově vyrovnán. Financování celé opravy bylo hrazeno vlastníky kříže. V roce 2009 byl kříž prohlášen za kulturní památku. Chybějící prvek nápisové blány a korpusu Krista lze po dohodě se zástupcem vlastníka a NPÚ doplnit v litině či plechu.

Kulturní památka: ano, číslo v ústředním seznamu památek: 103931

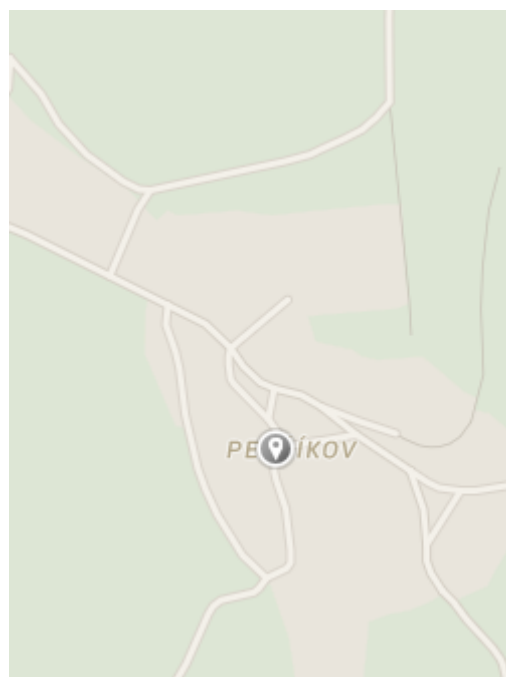
Číslo 8. název: Boží muko

Obrázek 17 Boží muko, fotografie

Zdroj: vlastní zpracování

Obrázek 16 Boží muko, mapa

Zdroj: Google maps (2015)

Umístění: Pod návsí, v horní části obce Peršikov

Poloha GPS: 49.650654, 15.775899

Popis: Litinový kříž s Kristem a Pannou Marií umístěný na prostě opracovaném kamenném podstavci. Kříž je opatřen černým a stříbrným nátěrem, podstavec nalíčen hašeným vápnem. Objekt není datován ani opatřen nápisem

Technický stav: Dobrý. Objekt je nahodile opravován místními obyvateli, podle stupně opotřebení povětrnostními vlivy. Většinou se jedná o obnovu bílého nátěru podstavce.

Kulturní památka: ne

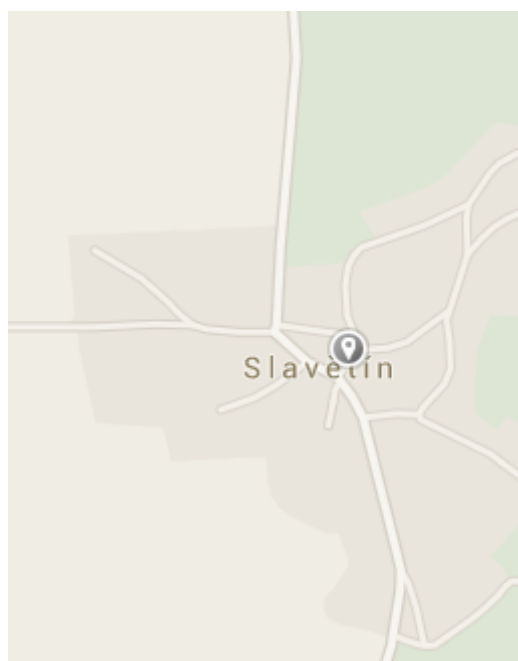
Číslo 9. název: Kaple Sv. Anny

Obrázek 19 Kaple, fotografie

Zdroj: vlastní zpracování

Obrázek 18 Kaple, mapa

Zdroj: Google maps (2015)

Umístění: náves obce Slavětín

Poloha GPS: 49.668687, 15.773109

Popis: Jedná se o menší kapli obdélníkového půdorysu se zkosenými zadními rohy. Zvonová vížka je vsazena do hřebene střechy v úrovni předního štítu. Kaple je zasvěcena sv. Anně a byla postavena v roce 1834. Pod střechou má po celém obvodu stavby několikrát odstupňovanou římsu a průčelí je plasticky i barevně zdobeno. Reliéf jednoduchého latinského kříže na štítu a kovaný křížek na vrcholu věže doplňují výzdobu kaple.

Technický stav: Kaple je ve výborném stavu, obec Slavětín ji obnovila a v současné době se stará o její údržbu ze svého rozpočtu.

Kulturní památka: ne

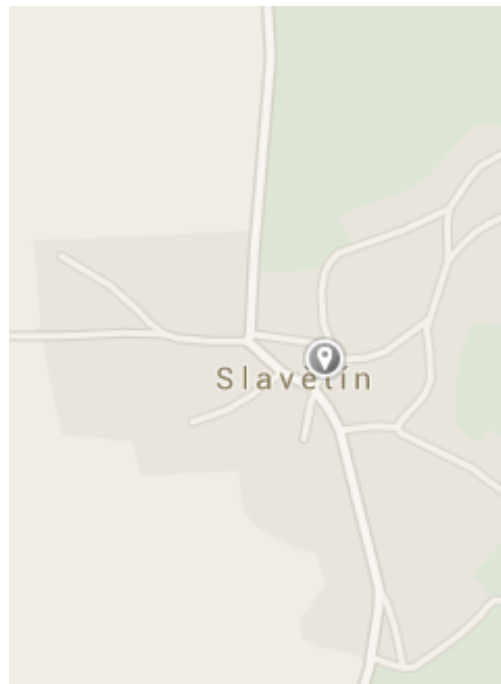
Číslo 10. název: Boží muka

Obrázek 21 Boží muka, fotografie

Zdroj: vlastní zpracování

Obrázek 20 Boží muka, mapa

Zdroj: Google maps (2015)

Umístění: náves obce Slavětín

Poloha GPS: 49.668753, 15.773026

Popis: Jedná se o litinový křížek stojící na neobvykle mohutném, výrazně členitém kamenném podstavci. Kříž není datován ani opatřen nápisem. Je situován nalevo od kaple sv. Anny.

Technický stav: Dobrý. Bylo zjištěno poškození litinových prvků, patrně vandalstvím, stejně tak jsou poškozeny rohy kamenného podstavce. S cílem poskytnout památce alespoň základní ochranu před vlivy počasí byl celý kamenný podstavec natřen nevhodně zvoleným nátěrem.

Kulturní památka: ne

Číslo 11. název: Kamenný kříž

Obrázek 23 Kamenný kříž, fotografie

Zdroj: vlastní zpracování

Obrázek 22 Kamenný kříž, mapa

Zdroj: Google maps (2015)

Umístění: U hlavní silnice č. 34, Havlíčkův Brod - Ždírec nad Doubravou

Poloha GPS: 49.675573, 15.739726

Popis: Tento kamenný kříž se skládá ze čtyř částí, ramena a vrchol kříže jsou ukončeny ve tvaru trojlistu. Je vysekán ze žuly a usazen v ozdobném soklu do udusaného terénu. Kříž je osazen litinovou soškou Krista a nápisem INRI. Tento tvar kříže byl v této oblasti užíván v 18. a 19. století, vychází z barokního období.

Technický stav: Ohrožený. Při detailnějším průzkumu byly nalezeny nedostatky v podobě statického ukotvení a dále v absenci ochrany proti srážkové vodě. Pata kříže byla v minulosti nekvalitně opravena použitím železných obručí a hrozí vyvrácení objektu. Proto jsou navržena opatření pro záchranu této památky, viz příloha číslo 4.

Kulturní památka: ne

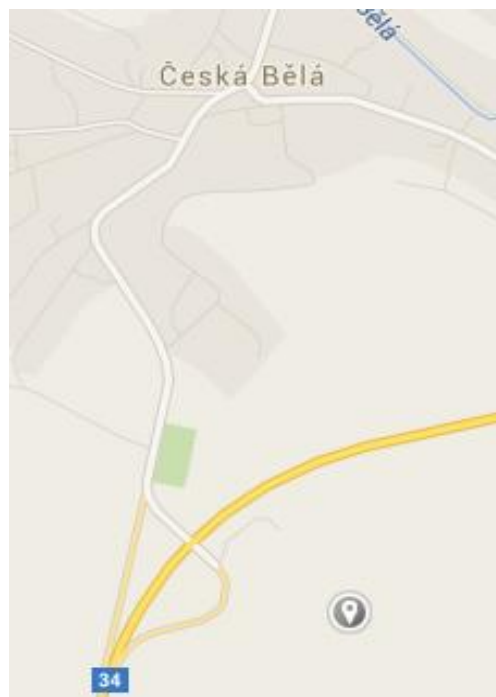
Číslo 12. název: Boží muka

Obrázek 25 Boží muka, fotografie

Zdroj: vlastní zpracování

Obrázek 24 Boží muka, mapa

Zdroj: Google maps (2015)

Umístění: Na Ševcově kopci u obce Česká Bělá

Poloha GPS: 49.635477, 15.693181

Popis: Bohatě zdobený litinový kříž s několika náboženskými motivy umístěný na žulovém podstavci. Litinový prvek patrně místní proveniencie ze slévárny Nové Ransko z počátku 19. st. Ve zdobené kartuši nápis „BUĎ VŮLE TVÁ“. Litina je opatřena černo - stříbrným nátěrem.

Technický stav: Výborný. Objekt byl v nedávné době opraven neznámým subjektem. Očištěn kamenný podstavec. Litinové prvky opatřeny ochranným a dekoračním nátěrem. V blízkosti zasazena pamětní lípa.

Kulturní památka: ne

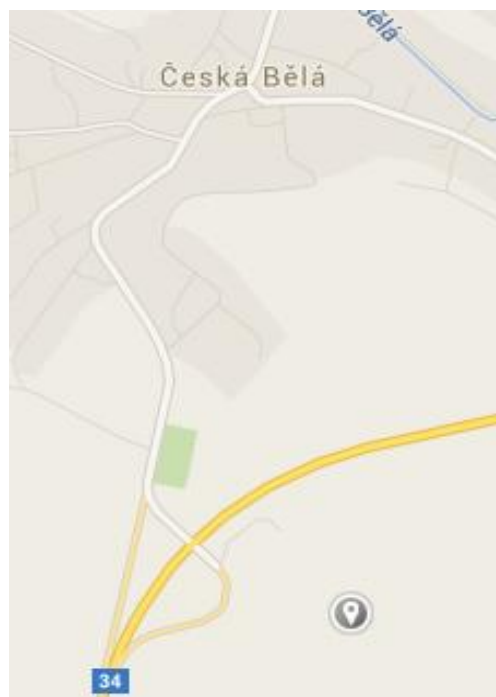
Číslo 13. název: Kaplička Čtrnácti sv. Pomocníků

Obrázek 27 Kaplička, fotografie

Zdroj: vlastní zpracování

Obrázek 26 Kaplička, mapa

Zdroj: Google maps (2015)

Umístění: Na Ševcově kopci u obce Česká Bělá

Poloha GPS: 49.635248, 15.693426

Popis: Jedná se o objekt postavený v barokním slohu se dvěma půlkruhovými výklenky. Nad vstupními dveřmi do kapličky je umístěn znak zakladatele rodu Langendorfových.

Technický stav: Výborný. Celý objekt prošel generální opravou, kterou provedla odborná firma v roce 2013. Na kapli byl vyměněn krov, krytina, kaplička dostala novou venkovní fasádu a byl opraven i vnitřek. Veškeré náklady byly financovány z rozpočtu městyse Česká Bělá. Finanční hodnota celé akce dosáhla 250 000 Kč.

Kaplička byla nominována na cenu Kraje Vysočina za kulturní počin roku v kategorii „péče o kulturní dědictví“ a umístila se na 7. místě.

Kulturní památka: ne

Číslo 14. název: Kaplička

Obrázek 29 Kaplička, fotografie

Zdroj: vlastní zpracování

Obrázek 28 Kaplička, mapa

Zdroj: Google maps (2015)

Umístění: Náves obce Jilemník

Poloha GPS: 49.636419, 15.659009

Popis: Návesní kaplička se zvoničkou. Zděné provedení, zakončené sedlovou střechou s věžičkou pro umístění zvonu, na které je umístěna makovice s křížem. Uvnitř je štuková omítka. Venkovní omítka je tvořena jednoduchými štukovými šambránami a nikou v čelní stěně se zaskleným obrázkem Panny Marie.

Technický stav: Výborný. Udržovaný objekt. V nedávné době provedena oprava fasády a nátěr střechy.

Kulturní památka: ne

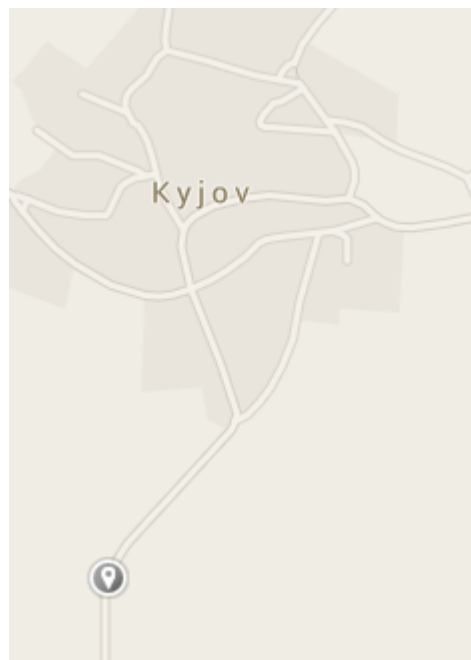
Číslo 14. název: Kamenný kříž

Obrázek 31 Kamenný kříž, fotografie

Zdroj: vlastní zpracování

Obrázek 30 Kamenný kříž, mapa

Zdroj: Google maps (2015)

Umístění: U obce Kyjov

Poloha GPS: 49.626141, 15.622001

Popis: Tento kamenný kříž se skládá ze čtyř částí, ramena a vrchol kříže jsou ukončeny ve tvaru trojlistu. Je vysekán ze žuly a usazen do udusaného terénu. Chybí litinové prvky – soška Krista a nápis INRI. Tento tvar kříže byl v této oblasti užíván v 18. a 19. století, vychází z barokního slohu.

Technický stav: Ohrožený. Objekt nebyl delší dobu upravován. Nevhodné použití kamene. Chybí litinové prvky – soška Krista a nápis INRI. viz příloha číslo 4.

Kulturní památka: ne

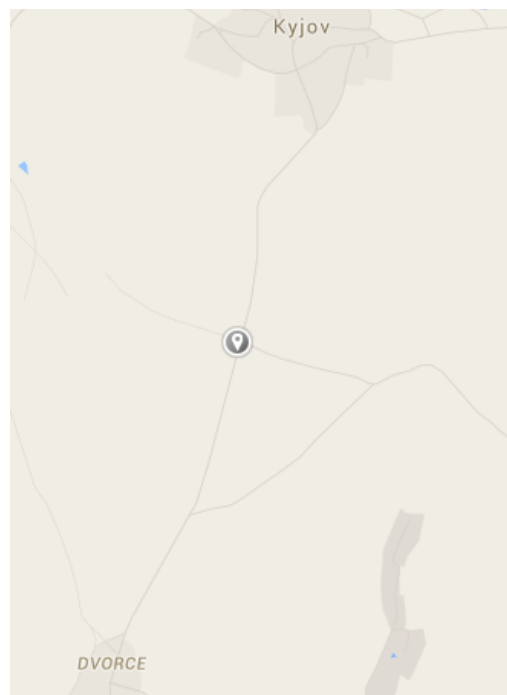
Číslo 16. název: Železný kříž s Kristem

Obrázek 33 Železný kříž, fotografie

Zdroj: vlastní zpracování

Obrázek 32 Železný kříž, mapa

Zdroj: Google maps (2015)

Umístění: Cesta z Dvorců směr Kyjov

Poloha GPS: 49.623502, 15.621372

Popis: Drobná sakrální stavba. Litinový krucifix, umístěný na protáhlém železném kříži zapuštěném do nízkého kamenného podstavce.

Technický stav: Dobrý. Stavba byla v nedávné době staticky zajištěna neznámým stavebníkem. V těsné blízkosti byly vysazeny okrasné dřeviny.

Kulturní památka: ne

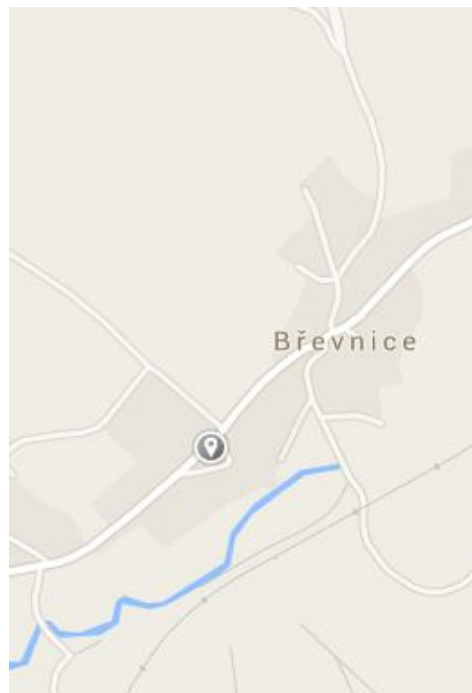
Číslo 17. název: Barokní kamenný kříž

Obrázek 35 Kamenný kříž, fotografie

Zdroj: vlastní zpracování

Obrázek 34 Kamenný kříž, mapa

Zdroj: Google maps (2015)

Umístění: Kříž se nachází na návsi obce Břevnice v blízkosti vjezdu do statku mezi dvěma lipami.

Poloha GPS: 49.630212, 15.610645

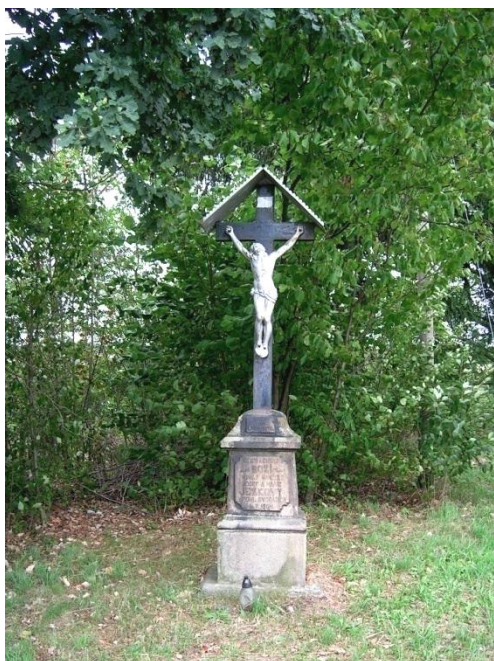
Popis: Dominantní žulový, kamenný barokní kříž z roku 1760 s iniciálami J. K. (Jan Kudela) s netradičním a symbolickým znázorněním Krista.

Technický stav: Výborný. Povětrnostním vlivům odolává díky kvalitnímu kameni a řemeslnému provedení. Okolí objektu nebylo delší dobu upravováno a působí spolu s návší zanedbaným dojmem.

Kulturní památka: ne

Číslo 18. název: Kříž s Kristem

Obrázek 37 Kříž, fotografie

Zdroj: vlastní zpracování

Obrázek 36 Kříž, mapa

Zdroj: Google maps (2015)

Umístění: okraj města Havlíčkův Brod, silnice směr Pohledští Dvořáci

Poloha GPS: 49.607505, 15.605245

Popis: Na železném kříži je umístěna litinová soška Krista a nápis INRI. Součástí kamenného podstavce je nápis „Krvácím pro spasení lidstva. Ke cti a chvále Boží věnují manželé Josef a Marie Ježkovi v Pohledštích Dvořácích. L. P. 1904.“

Technický stav: Výborný. Objekt nese pouze stopy opotřebení povětrnostními vlivy. Vykazuje stopy průběžné péče.

Kulturní památka: ne

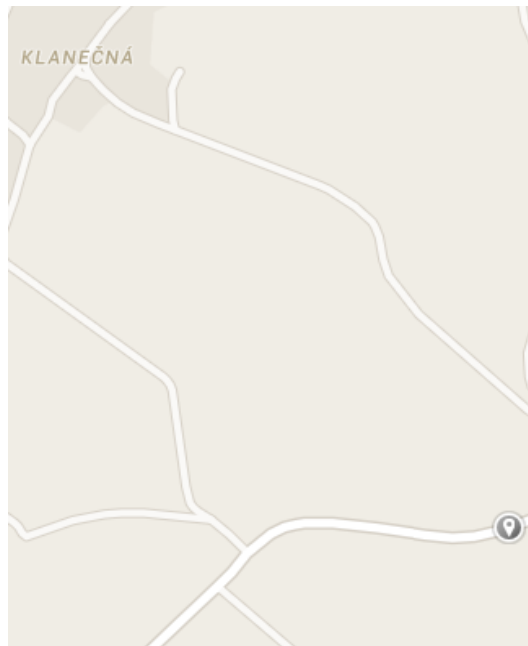
Číslo 19. název: Smírčí kámen

Obrázek 38 Smírčí kámen, fotografie

Zdroj: vlastní zpracování

Obrázek 39 Smírčí kámen, mapa

Zdroj: Google maps (2015)

Umístění: Pozemek p.č. 100/1 v k.ú. Klanečná

Poloha GPS: 49.60566667, 15.52125

Popis: Jedná se dvouramenný jednolitý kříž o rozměrech výška 155 cm, šíře ramen 74 cm. Žulový kříž je opracován běžnou kamenickou technikou – ruční opracování formou sekání a špicování.

Technický stav: Výborný. Kříž byl v roce 2009 obnoven restaurátorem – držitelem povolení MK ČR k restaurování kamene. Jako preventivní opatření proti krádeži byl kříž vsazen do betonového lože na nerezový čep v patě kříže. Financování bylo hrazeno z rozpočtu města Havlíčkův Brod.

Zajímavost: Kříž zmizel v první polovině roku 2008, průběhu roku byl kříž nalezen, uložen na bezpečném místě a v roce 2009 zrestaurován a vrácen na původní stanoviště na pozemku p. č. 100/1 v k. ú. Klanečná.

Kulturní památka: Ano, Číslo v ústředním seznamu památek: 33814/6-299

Číslo 20, název: kaple sv. Rodiny

Obrázek 41 Kaple, fotografie

Zdroj: vlastní zpracování

Obrázek 40 Kaple, mapa

Zdroj: Google maps (2015)

Umístění: Na rozcestí do Světlé a Lipnice při pravé straně silnice směrem na Babice.

Poloha GPS: 49.626496, 15.487598

Popis: Jedná se o barokní stavbu ze začátku 18. století, trojboce uzavřenou, zakrytou dřevěným šindelem a se štítem zakrytým prejzy. V interiéru se nacházejí nástěnné a nástropní malby.

Technický stav: Výborný. Objekt je po provedení generální opravy. V roce 2004 byla provedena výměna střešní krytiny. Bylo provedeno odvodnění prostoru kolem kapličky. V roce 2005 došlo k restaurování nástěnných maleb v interiéru kapličky restaurátorem – držitelem povolení MK ČR k restaurování figurálních nástěnných maleb. Financování: hrazeno z rozpočtu obce Okrouhlice a dotačního titulu Kraje Vysočina Obnova kulturních památek v roce 2004 a v roce 2005.

Kulturní památka: Ano, číslo v ústředním seznamu památek: 35178/6-291

Číslo 21. název: Boží muka

Obrázek 43 Boží muka, fotografie

Zdroj: vlastní zpracování

Obrázek 42 Boží muka, mapa

Zdroj: Google maps (2015)

Umístění: Na rozcestí do Světlé a Lipnice při pravé straně silnice směrem na Babice.

Poloha GPS: 49.626543, 15.487605

Popis: Jedná se o žulový objekt složený ze tří částí. Horní část s nikou, tělo a podstavec s rozšiřujícími se stupni. Na horním je umístěna cedulka s obtížně čitelným nápisem JAN KRUNTORÁD OKROUHLICE.

Technický stav: Výborný. Díky zvolenému materiálu a stavebnímu provedení je téměř bezúdržbový. Pouze nese stopy drobného vandalismu. Uštípnutá část stříšky a rozbitá cedulka se jménem stavitele nebo donátora.

Kulturní památka: ne

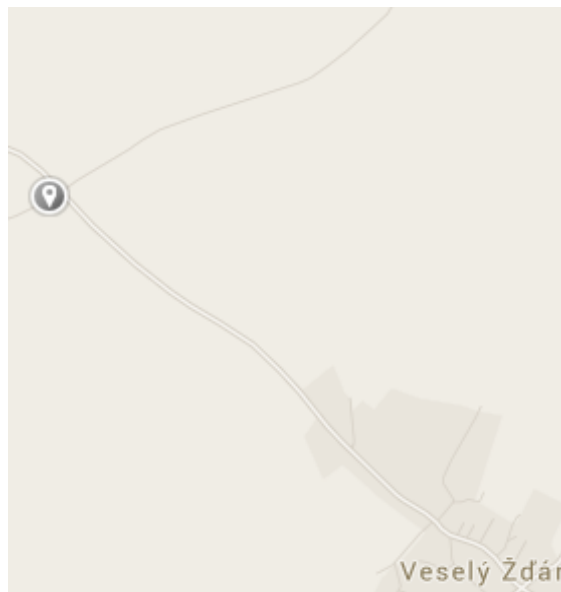
Číslo 22. název: Kamenný kříž

Obrázek 45 Kamenný kříž, fotografie

Zdroj: vlastní zpracování

Obrázek 44 Kamenný kříž, mapa

Zdroj: Google maps (2015)

Umístění: na křižovatce u lesa – příjezdová silnice k Veselému Žďáru

Poloha GPS: 49.647426, 15.512542

Popis: Jedná se o nízký kamenný křížek opatřený nápisem s datací 1918.

Technický stav: Výborný. Objekt nese pouze stopy opotřebení povětrnostními vlivy. Vykazuje stopy průběžné péče.

Kulturní památka: ne

Příloha č. 4. Návrh na opravu DCA v ohroženém stavu

Nezávislý posudek FIRMA A

DCA č. 2 – kaple sv. Jana Nepomuckého

- očištění kamene, restaurátorská oprava a doplnění chybějících částí,
- zednická oprava narušených částí omítek,
- restaurátorská oprava a doplnění štukatérských částí,
- restaurátorská oprava / repase truhlářských částí vč. nátěru,
- hydrofobní nátěr kamene proti srážkové vodě,
- restaurátorská zpráva,
- **cenový odhad 120–150 000 Kč**

DCA č. 11 – kamenný kříž – silnice 34, směr Havlíčkův Brod

- očištění kamene od nátěrů a restaurátorská oprava,
- statické zajištění paty stavby,
- restaurátorská oprava sošky Krista,
- hydrofobní nátěr kamene proti srážkové vodě,
- restaurátorská zpráva,
- **cenový odhad 60–80 000 Kč.**

DCA č. 15 – kamenný kříž u obce Kyjov

- celkové očištění kamene, restaurátorská oprava a doplnění chybějících částí,
- restaurátorská oprava a doplnění chybějících kovových částí,
- hydrofobní nátěr kamene proti srážkové vodě,
- doplnění náboženských prvků, které zcela chybí,
- restaurátorská zpráva,
- **cenový odhad 40–50 000 Kč.**

Nezávislý posudek FIRMA B

DCA č. 2 – kaple sv. Jana Nepomuckého

- oprava okolních omítek na přilehlé budově (jako první operace),
- repase dřevěných prvků, štuku, kamene,
- doplnění vrcholových poupat,
- restaurátorská zpráva,
- **cenový odhad 160–180 000 Kč.**

DCA č. 11 – kamenný kříž – silnice 34, směr Havlíčkův Brod

- odstranění překrytí na kameni pomocí chemického naměkčení a omytí horkou párou,
- zpevnění kamene, vzhledem k existenci trhlin nutná demontáž celku,
- náhrada trnu za nerezový, slepení trhlin a osazení kamenných prvků,
- litinové prvky Krista odrezit a pozlatit (24–25 karátů),
- restaurátorská zpráva,
- **cenový odhad 80–100 000 Kč.**

DCA č. 15 – kamenný kříž u obce Kyjov

- oprava nevhodně použitého kamene (opuka), vrstevnatá odlučnost vlivem mrazových cyklů,
- doplnění litinového korpusu Krista, užití zlacené nebo malované repliky,
- restaurátorská zpráva,
- **cenový odhad 85–110 000 Kč.**